

Samen, Slagvaardig en Slim: Ons Brabant

BESTUURSAKKOORD 2020 - 2023

EEN WOORD VOORAF

7 MEI 2020

Op 7 februari 2020 besloten VVD, Forum voor Democratie en CDA het gesprek met elkaar aan te gaan om te komen tot een nieuwe coalitie, op 7 maart vonden zij in Lokaal Brabant een vierde partner. Er is sindsdien een hoop veranderd in onze provincie. De wereldwijde crisis rondom het coronavirus laat ook in Nederland diepe sporen achter, met Brabant als een van de zwaarst getroffen provincies.

We hebben de afgelopen weken gezien waar Brabant en de Brabanders toe in staat zijn. Van een economie die op volle toeren draaide, moesten we in een aantal weken de schokken opvangen van een maatschappij die nagenoeg tot stilstand werd gebracht. Horeca, winkels en scholen werden gesloten; sportwedstrijden, voorstellingen en festivals afgelast en ons zorgsysteem is tot het uiterste getest.

Maar die tijden van crisis leggen ook het hart van de Brabanders bloot. De helden in de zorg, in de ziekenhuizen en daarbuiten, werken dag en nacht om het coronavirus te bestrijden. We zien een stortvloed aan liefdadigheidsinitiatieven en mensen die iets willen doen voor een ander. We steken zorgpersoneel massaal een hart onder de riem. Bij ondernemers die omzet missen, kopen we

alvast tegoedbonnen voor 'betere tijden'. En voor onze jeugd die niet meer naar school mag, werd er in een paar dagen een digitale leeromgeving uit de grond gestampt, alsof we nooit anders hebben gekend. In een uitzonderlijke periode laten Brabanders zien hoe uitzonderlijk ze zijn.

Brabant laat zich van zijn beste kant zien, juist als het nodig is. Maar ondanks onze inspanningen, heeft deze crisis zware effecten voor onze maatschappij en economie. Laat het duidelijk zijn: we gaan ons stevig inzetten om ervoor te zorgen dat Brabantse ondernemers, maatschappelijke organisaties, culturele instellingen en andere getroffen de gevolgen van deze crisis te boven komen. We gaan het samen te lijf. Dat doen we samen met het Rijk, de Brabantse gemeenten en de Brabantse samenleving.

De gevolgen van de coronacrisis zijn op dit moment nog niet volledig te overzien. We weten nog niet wat er nodig is om hiervan te bekomen en welke bijdrage de provincie daarbij het beste kan leveren. Het moet ook nog duidelijk worden welke stappen het Rijk en andere overheden hiervoor allemaal nemen, en waar we elkaar bij kunnen helpen. We laten ons leiden door de uitgangspunten uit dit akkoord, maar houden niet halsstarrig vast aan een dogmatische uitvoering. Waar nodig wijken we af als deze situatie daarom vraagt. Deze crisis te lijf gaan is de komende periode het belangrijkste wat we doen, en zal veel van onze aandacht vragen. Samen met alle Brabanders durven we die uitdaging aan.

INHOUDSOPGAVE

04

SAMEN,
SLAGVAARDIG
EN SLIM

06

EEN FIJN,
ONDERNEMEND EN
LEVENDIG BRABANT

07

VAN AKKOORD
NAAR UITVOERING

08

PRINCIPES VOOR
SAMENWERKING

38

DE BRABANTSE
ONTWIKKELAANPAK
STIKSTOF (BOS)

47

PROVINCIALE
ORGANISATIE

49

FINANCIËN

54

PORTEFEUILLE-
VERDELING

KERNOPDRACHTEN

10

**1. FIJN, VEILIG EN
GEZOND BRABANT**

25

**2. CONCURREND &
ONDERNEMEND
BRABANT**

41

**3. LEVENDIG
BRABANT**

56

BIJLAGE 1:
TOELICHTING VERMINDERING
INKOMSTEN UIT VERMOGEN

59

BIJLAGE 2:
TOELICHTING BESCHIKBARE
VRIJE BEGROTINGSRUIMTE

SAMEN, SLAGVAARDIG EN SLIM ONS BRABANT

BESTUURSAKKOORD VVD, FVD, CDA & LOKAAL BRABANT

De Brabantse politiek is toe aan 'zuurstof'. Een nieuwe manier van politiek bestuur. Met die ontvullende maar glasheldere boodschap gaven twee rapporteurs hun conclusie over de afgelopen politiek-bestuurlijk roerige periode. Met dit akkoord markeren VVD, Forum voor Democratie, CDA en Lokaal Brabant een nieuwe start. De kern is rust brengen in het politiek-bestuurlijk landschap én bovenal tastbare resultaten boeken die positief bijdragen aan de ontwikkeling van Brabant. Juist nu.

De provincie doet ertoe! De provinciale politiek is steeds relevanter geworden. Onderwerpen die onze inwoners dichtbij raken, vragen steeds vaker óók om een opvatting van de provincie. Tegelijkertijd is onze politiek meer versplinterd dan ooit. Dat vraagt om vernieuwende politieke samenwerking.

De drie grootste partijen in Provinciale Staten hebben besloten om verantwoordelijkheid te nemen om Brabant bestuurbaar te houden. Met gezond verstand, realisme, balans, en een stevige lokale

basis. Hier vinden zij een natuurlijke partner in Lokaal Brabant. Over de uitwerking in dit akkoord hebben we overeenstemming met elkaar bereikt. Over andere onderwerpen hoeven coalitiepartijen het niet altijd eens te zijn. Alle partijen worden uitgenodigd om een bijdrage te leveren voor Brabant, want het is belangrijk om breed draagvlak te hebben voor de koers die de provincie vaart. Zo geven we vorm aan een nieuwe, open manier van samenwerken binnen de Brabantse politiek. Inhoudelijk bouwen we voort op wat goed is en geven we richting aan de punten die we willen vernieuwen.

We stappen op een rijdende trein en zetten gaandeweg een eigen nieuwe koers uit. De coördinatie rondom de coronacrisis kan op continuïteit rekenen. We testen onze koers aan drie toetsstenen – Samen, Slagvaardig & Slim – en stippelen een koers uit met drie doelen in beeld: Een Brabant waar het fijn, veilig en gezond leven is, een Brabant dat concurrerend en ondernemend is, en een levendig Brabant.

SAMEN, SLAGVAARDIG & SLIM

SAMEN: VERSTEVIGEN VAN DRAAGVLAK EN DRAAGKRACHT RICHTING 2030

Grote veranderingen vragen ook oog voor het feit of iedereen mee kan. Die signatuur gaat nadrukkelijker terugkomen in ons beleid. Van wagenbouw tot wonen, van erfgoed tot expat, van kleine tradities tot grote transitie: samen bepalen we het tempo dat past bij Brabant. We experimenteren met bestuurlijke vernieuwing en nieuwe vormen van participatie. Het college van Gedeputeerde Staten gaat zoveel mogelijk de toren uit en Brabant in. We hebben een open akkoord waar alle partijen ruimte hebben om hun visie en standpunten in te brengen. Draagvlak voor transitie en het tempo hiervan wordt een belangrijke toetssteen voor beleid.

SLAGVAARDIG: VERSTERKEN VAN ONZE REALISATIEKRACHT RICHTING 2030

De komende tien jaar zijn cruciaal, het wordt een bijzonder decennium in Brabant. De coronacrisis toont aan hoe snel onze wereld kan veranderen. Deze crisis kan mogelijk een blijvende invloed hebben op onze Brabantse samenleving en economie, waardoor accenten verlegd worden

of onze maatschappelijke opgaven in een ander daglicht komen te staan. Nog voor deze crisis zagen we dat de arbeidsmarkt verandert, Brabant verdroogt, en onze wegen dicht dreigen te slibben. De richting die Brabant op moet is al op veel punten helder vastgelegd in de Brabantse omgevingsvisie, waar we aan vasthouden. De focus waar we als provincie een bijdrage aan kunnen leveren, moet echter scherper en er moet meer uitvoeringskracht komen. Samen met onze vele partners willen we een aantal belangrijke plannen sneller realiseren, mits hier voldoende draagvlak voor is.

Dit wordt een flinke uitdaging, want we moeten ook de broekriem aantrekken. We hebben de verantwoordelijkheid om de gezonde financiële positie die we nu hebben ook in de toekomst te behouden. De aanhoudend zeer lage rente en de naar verwachting lagere dividenduitkeringen uit de "Essent-gelden" zorgen dat onze inkomsten uit vermogen onder druk staan. Tien jaar na de verkoop van Essent moeten we ons klaarmaken voor een 'nieuw normaal', zoals reeds in de begroting van 2020 aangekondigd. We moeten een aantal moeilijke beslissingen nemen, want we kunnen ons niet roekeloos terugtrekken. We

kijken tien jaar vooruit naar 2030 en zetten in op keuzes die onze rol als provincie recht doen en ons profiel versterken. Samen met Provinciale Staten en Brabant.

SLIM: VERSTERKEN VAN ONZE INNOVATIEKRACHT RICHTING 2030

Met efficiënt en doeltreffend beleid kunnen we ondanks onze kleinere buidel toch bereiken wat we willen. Een krachtig innovatie- en datagedreven beleid helpt ons slimmere keuzes te maken. Met de huidige coronacrisis hebben we eerst en vooral een verantwoordelijkheid om de schade aan de Brabantse economie zoveel mogelijk te beperken. Tegelijkertijd moeten we voorbereid zijn op de economie van morgen, die mede door corona beïnvloed kan worden. We blijven in ieder geval vol inzetten op sleuteltechnologieën en digitalisering, zodat we voorbereid zijn op de economie van overmorgen. Dankzij technologische en sociale innovaties ondersteunen we niet alleen de Brabantse economie, we stimuleren ook nieuwe oplossingen voor de maatschappelijke opgaven van vandaag en morgen.

EEN FIJN, ONDERNEMEND EN LEVENDIG BRABANT

FIJN, VEILIG EN GEZOND BRABANT

We willen dat Brabant een fijne en veilige plek is om te wonen en te ondernemen. Daarom zorgen we voor een gezonde en veilige leefomgeving, hebben we oog voor ruimtelijke kwaliteit en goede verbindingen tussen steden onderling en tussen steden en kleine kernen. We nemen adequate maatregelen om enerzijds hevige wateroverlast en anderzijds de verdroging in Brabant tegen te gaan. Het tegengaan van ondermijnende criminaliteit houdt onze volle aandacht. De ervaring van de coronacrisis maakt dat we samen met onze partners moeten terugkijken op de wijze waarop wij tijdens de coronacrisis hebben geacteerd. Daaruit kunnen we lessen leren, zodat we bij een eventuele volgende crisis nog beter kunnen handelen dan we nu doen.

CONCURREEREND & ONDERNEMEND BRABANT

Brabant is en blijft een innovatieve en economische sterke topregio. Richting 2030 willen we onze internationaal concurrerende innovatieve economie verstevigen. Dat betekent dat we nu de economische impact van de coronacrisis zo goed mogelijk moeten dempen en tegelijkertijd

aan de slag moeten om de kenniseconomie van morgen te worden. Dat doen we door innovatieve oplossingen voor maatschappelijke opgaven rondom bijvoorbeeld mobiliteit, landbouw en energie te versnellen. Daarmee verstevigen we tegelijkertijd onze economische markten van morgen. Innovatie is hierbij het uitgangspunt. Om dit te kunnen realiseren werken wij aan een evenwichtige arbeidsmarkt met voldoende talent op alle niveaus. Voor de vraag die er is en die in de toekomst gaat komen. Richting 2030 werken we al aan een circulaire economie door duurzamer om te gaan met de beschikbare grondstoffen en natuurlijke bronnen.

LEVENDIG BRABANT

Brabant is een plek waar je kunt genieten van het leven; in onze prachtige natuurgebieden, van de vele culturele activiteiten en ons prachtig cultureel erfgoed, en via de vele sportverenigingen en evenementen. Ook bieden onze steden en dorpen voldoende bourgondische levendigheid. Het voedt onze trots op Brabant en versterkt de kwaliteit van leven. We ondersteunen het levendige Brabant en stimuleren dat elke Brabander kan meedoen.

VAN AKKOORD NAAR UITVOERING

Dit akkoord geeft de principes voor samenwerking en koers voor de komende jaren weer. De principes van samenwerking zijn van toepassing op al ons doen en laten. Met de uitgewerkte kernopdrachten is een eerste inhoudelijke richting gegeven waarmee het nieuwe college van GS aan de slag gaat.

Bij presentatie van dit akkoord zijn de volgende verkiezingen voor Provinciale Staten nog maar minder dan drie jaar weg. Dit dwingt ons om te focussen op realisatie. We hebben een open houding naar Provinciale Staten en hopen op een constructieve houding van Provinciale Staten. We hopen dat partijen de uitgestoken hand aannemen en zich samenwerkingspartner durven te voelen om dit akkoord succesvol uit te voeren. Graag spreken we met alle partijen in Provinciale Staten over de wijze waarop we aan de voorkant van bijvoorbeeld de begroting en nieuwe beleidskaders nog beter de afstemming kunnen organiseren.

PRINCIPES VOOR SAMENWERKING

Wij staan voor een open en respectvolle samenleving waarin iedereen mee kan doen. Iedereen is vrij om te zijn wie hij of zij is.

Wij willen de kracht van Brabant en de Brabantse identiteit tot zijn recht laten komen: het coöperatieve en ondernemende Brabant met zijn rijke en actieve verenigingsleven waar iedereen mee mag en kan doen. Wij beschermen de beginselen van onze rechtsstaat en de mensenrechten. We werken volgens de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Alle Brabanders hebben het recht om te zijn wie ze zijn, en te geloven wat ze geloven. Ongeacht hun levens- of geloofsovertuiging, politieke gezindheid, gearardheid, afkomst of sekse. Er is ruimte voor iedereen om mee te doen en een bijdrage te leveren aan Brabant en Nederland.

Wij laten zien wat we doen, met uitgestoken hand naar iedereen en zetten ons in voor waar we als Brabants provinciebestuur een rol hebben. Daarbij werken we goed samen met de overheid die het dichtst bij de Brabanders staat: de gemeente.

In Brabant maken wij een eigen Brabantse afweging. We nemen geen zaken over die gemeenten voor hun rekening (moeten) nemen. Gemeentebesturen staan als 'eerste overheid' het dichtst bij mensen. We spreken ons alleen uit over dat waar we als Brabants bestuur verantwoordelijk voor zijn en laten ons daardoor leiden. Vanzelfsprekend behandelen we elkaar met respect. Vanuit onze rol, kijken we scherp waarop wij in Brabant invloed kunnen uitoefenen en impact kunnen realiseren. We baseren ons beleid op gedegen (wetenschappelijke) studies, onderzoeken en gezond verstand. We blijven altijd in verbinding met elkaar en de wereld om ons heen. 'Haagse discussies' laten we in Den Haag, waar mogelijk werken we samen met het Rijk.

Wij voeren beleid dat effectief is, en ook op de lange termijn financieel houdbaar is. We stellen de kerntaken centraal.

Wij houden het huishoudboekje van de provincie goed op orde. Wij werken met gemeenschapsgeld, en daarom moeten we elke euro effectief en verantwoord besteden aan zaken die belangrijk zijn voor de ontwikkeling van Brabant. In deze bestuursperiode ontkomen we niet aan stevige keuzes, omdat er minder geld te besteden is. Wij investeren in Brabant, maar zorgen ervoor dat bestuurders na ons dat ook kunnen doen. Om de effectiviteit van ons beleid te kunnen monitoren, besteden we deze periode extra aandacht aan de meetbaarheid van onze inzet.

Als provincie stimuleren wij initiatief en innovatie als motor van vooruitgang.

Wij zijn trots op de dynamiek van Brabant. Als provinciebestuur willen we daaraan bijdragen, omdat initiatief en innovatie ons verder helpen. Digitalisering is daarbij een belangrijke opgave. Dat willen we ook laten zien in het beleid en in hoe en met wie we samenwerken. Uiteraard doen we dat samen, naar goed Brabants gebruik. Met onderwijs, andere overheden, bedrijven, verenigingen, en inwoners. Kortom: met Brabant.

Wij hebben oog voor wat ons beleid voor mensen betekent.

In de komende jaren moeten we ingewikkelde keuzes maken, vooral op het gebied van de inrichting van onze omgeving. Het is onmogelijk om beslissingen te nemen waar iedereen blij mee is, soms vallen beslissingen in het algemeen belang verkeerd bij individuele Brabanders. Wat we zeker wél doen, is altijd zoeken naar maximaal draagvlak. En we gaan inwoners meer dan ooit betrekken bij het maken van beleid. We kijken hoe nieuwe (digitale) instrumenten ons daarbij kunnen helpen. Tegelijkertijd hebben we ook oog voor mensen die digitaal niet te bereiken zijn.

We zijn onderdeel van Europa.

Vanwege de geografische ligging en economische mogelijkheden is Brabant gebaat bij een goede Europese samenwerking, in het bijzonder met onze buurlanden en de economische regio's waarmee we verbonden zijn. Voor het realiseren van onze Brabantse projecten en programma's is samenwerking met de Europese Unie belangrijk. We zien met name kansen in het benutten van Europese fondsen.

Wij zijn een betrouwbare partner bij de uitvoering van het Klimaatakkoord, onder voorwaarde van haalbaarheid, betaalbaarheid en draagvlak.

Het klimaat verandert. We zorgen ervoor dat de gevolgen daarvan voor de korte en lange termijn in de beleidsprogramma's zoals water en natuur meegewogen worden. Daarbij maken we altijd de afweging of maatregelen effectief zijn. Wij pakken de rol die ons past. Die is helder bij de uitvoering van wetten en wettelijk geborgde afspraken. We zoeken samen naar een passende rol bij realistische ambities rondom de klimaat- en energietransitie. Want wij zien dat draagvlak voor maatregelen uit de energietransitie niet vanzelfsprekend is. De provincie gaat geen maatregelen afdwingen waar onvoldoende draagvlak voor is in de samenleving.

We bouwen voort op wat goed is.

De afgelopen jaren is bestuurlijk veel in gang gezet waar Brabant de vruchten van plukt. Tegelijkertijd vragen toekomstige opgaven om een eigen benadering. We maken scherpe afwegingen: wat goed is blijft, waar bijgestuurd moet worden doen we dat gaandeweg.

1. FIJN, VEILIG EN GEZOND BRABANT

ONZE KOERS NAAR 2030

OMGEVINGSVISIE ALS UITGANGSPUNT

We houden vast aan de principes uit de omgevingsvisie, tenzij nieuwe inzichten, zoals een uitspraak van de Raad van State, ons vragen andere keuzes te maken. Wij spelen een actieve rol in onze ruimtelijke opgaven door richting te geven, beweging te stimuleren en mogelijk te maken. Bij het opstellen van de omgevingsverordening kiezen we in beginsel alleen voor de verplichte

'omgevingswaarden', en we proberen deze zo simpel mogelijk te maken. We respecteren de gemeente als eerste overheid. Bewoners uit alle geledingen van de bevolking voelen zich verbonden met hun omgeving en met elkaar doordat zij meedenken en meedoen aan de veranderingen in hun omgeving. Daar zetten we ons voor in.

IN HOOG TEMPO WONINGEN BOUWEN

Brabant staat de komende jaren voor een flinke woningbouwopgave. Tot 2050 moeten er zo'n 175.000 tot 200.000 extra woningen gebouwd worden. Daarvan moeten er – naar verwachting – 130.000 tot 150.000 woningen de komende 10 tot 15 jaar gebouwd worden: zo'n 10.000 woningen per jaar. Door de coronacrisis kunnen de analyses en prognoses rondom de woningvraag wijzigen, wat onze opgave kan beïnvloeden. Desalniettemin blijven er grote groepen Brabanders die nu nog geen geschikte woning kunnen vinden. Of het nu gaat om gezinnen, ouderen, eenpersoonshuishoudens of expats, elke doelgroep heeft zijn eigen behoeftes. Wij werken samen met onze partners en met oog voor de kwaliteit van onze omgeving aan het versterken van het woon-, leef- en vestigingsklimaat van Brabant. Hierbij spelen we in op de veranderende wensen van Brabanders als het gaat om wonen. Onze woningvoorraad moet mee veranderen naar toekomstige behoeftes. Daarvoor moet er voldoende aandacht zijn voor nieuwe woonvormen en levensloopbestendig bouwen. We stimuleren gemeenten en bouwpartijen om dit op te nemen in hun woningbouwplanning en –programming. Dit vraagt om onder meer voldoende (experimenteer)ruimte.

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIES

Ruimte is schaars in Brabant. Om de kwaliteit van de bebouwde omgeving te verhogen en duurzaam om te gaan met de ruimte die we hebben, bouwen we vooral binnen de bebouwde omgeving. We blijven daarom inzetten op stedelijke transformatieprojecten zoals in Oss, Breda, Waalwijk en Oosterhout. Daar waar mogelijk combineren we dit met het herbestemmen van leegstaand vastgoed en houden we oog voor thema's als circulariteit, bereikbaarheid en sociale cohesie. Naast het inbreiden, herstructureren en transformeren van de bebouwde omgeving, zijn er waarschijnlijk ook op verschillende plekken in Brabant nieuwe (uitbreidings)locaties nodig. Wij vragen regio's en gemeenten de woningbouwprogramming vooral (sub-) regionaal af te stemmen en zo in te spelen op de woningbehoefte in de regio. Hierbij vragen wij gemeenten en regio's aandacht te hebben voor zorgvuldig ruimtegebruik, en om zowel binnen

als buiten de bebouwde kom aandacht te hebben voor een goede balans tussen water, groen en 'stenen'. We continueren de lijn om niet langer op woningcontingenten te sturen, maar denken en helpen mee als dat ons gevraagd wordt of als we een verantwoordelijkheid hebben.

We hebben oog voor de grote gevolgen die de coronacrisis kan hebben op dit terrein. In de komende periode moeten sommige prognoses op het gebied van onder meer woningbouw, werklocaties en retail worden bijgesteld. We houden de ontwikkelingen nauwlettend in de gaten. In de coronacrisis is het nodig dat, rekening houdend met gewenst beleid, harde plancapaciteit zoveel mogelijk gerealiseerd wordt. Hiertoe zullen we onze partners bewegen en zetten wij onze instrumenten van het Ontwikkelbedrijf en de Ontwikkelmaatschappij Ruimte voor Ruimte daar maximaal voor in.

DIT GAAN WE DOEN

- Brabant bouwt er ca. 10.000 woningen per jaar bij. Hierbij betrekken we het 'Actieplan Nieuwe Woonvormen en Zelfbouw' en geven we uitvoering aan de bestuursopdracht 'Terugdringen woningtekort en leegstand & participeren in Transformaties'. Met deze extra inzet willen we in zowel de steden als de dorpen de zo belangrijke groei van de woningvoorraad realiseren en de leefbaarheid verbeteren.
- We hebben ook oog voor de specifieke problemen waar dorpen tegenaan lopen bij hun woningbouwopgaven. Hier moeten vaak niet zozeer meer woningen gebouwd worden, maar andere soorten woningen, zoals voor ouderen en starters. Daarnaast vallen woningbouwopgaven hier vaak samen met opgaven rondom leefbaarheid en het behoud van voorzieningen. Met een kansengedreven benadering maken we met gemeenten afspraken over een aanpak van kleine kernen, waarbij we meerdere opgaven in één keer aanpakken.
- We gaan samenwerken met de opstellers van het sociaal-economisch manifest 'Samen Doen – Samen Oplossen' om de uitdagingen rondom wonen gezamenlijk op te pakken. We hebben hierbij ook specifiek aandacht voor de gevolgen van de vergrijzing voor de Brabantse woningmarkt.
- We onderzoeken de mogelijkheden om kleinschalige clusters van wonen en zorg - eventueel in combinatie met erfgoed - mogelijk te maken. We bekijken welke provinciale regelgeving remmend werkt op de realisatie van mantelzorg- en kangoeroewoningen en komen waar nodig en mogelijk tot aanpassingen.
- We geven uitvoering aan de plannen die het ontwikkelbedrijf het afgelopen jaar heeft voorbereid, zoals de gebiedstransformaties in Eindhoven, Oss, Breda, Bergen op Zoom en Meijerijstad.

- We zetten in op kwalitatief hoogwaardige en toekomstbestendige werklocaties.
- We gaan in gesprek met betrokkenen en de ruimtevragers over grootschalige logistieke centra. Als provincie sturen we bij deze grote ruimtevragers actief op voor onze provincie toegevoegde waarde en op randvoorwaarden die voor ons van belang zijn, zoals goede huisvesting voor arbeidsmigranten, zorgvuldig ruimtegebruik en energie. We voeren het gesprek met de Brabantse samenleving over de wenselijkheid van deze centra.
- Inzet van internationale medewerkers is en blijft nodig in onze provincie. Samen met gemeenten, werkgevers, bemiddelaars en andere betrokken partijen zorgen we ervoor dat huisvesting op orde is en misbruik en mensenhandel geen kans krijgen. De werkwijze van het bestuurlijk platform arbeidsmigranten zetten we door.
- Mede als gevolg van de transitie naar een duurzame veehouderij, komen er op het Brabantse platteland steeds meer stallen en schuren leeg te staan. De komende periode neemt deze leegstand naar verwachting toe tot maximaal 3 miljoen m² in 2030. We geven een vervolg aan de aanpak 'tegengaan leegstand'. Kansgericht helpen we de eigenaren deze vrijkomende gebouwen een nieuw toekomstperspectief te geven. Zo verbeteren we de leefbaarheid van het platteland.
- Om de kwaliteit van de omgeving te borgen, maken we regionale afspraken over mestbewerkingslocaties. Hiervoor continueren we het ingezette proces van de plan MER/NRD.
- We houden vast aan het interactieve proces van waaruit de omgevingsvisie is opgezet. We leggen de concept omgevingsverordening op korte termijn ter inzage.

ONZE KOERS NAAR 2030

Natuur zorgt voor rust en ontspanning, is goed voor onze gezondheid, en zorgt voor een aantrekkelijk woon- en leefklimaat en mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding. Daarnaast vermindert het de effecten van klimaatverandering. Natuur is belangrijk voor Brabant, maar de kwaliteit van onze natuur staat onder druk. We blijven daarom samen met onze partners werken aan het herstel van de biodiversiteit in onze Natura 2000-gebieden en de versnelde realisatie van het Natuurnetwerk Noord-Brabant (NNB) en de bijbehorende Ecologische VerbindingsZones (EVZ).

We dagen daarbij onze partners en particulieren uit om ook te investeren in de verbetering van onze natuur en ons landschap. We werken hiervoor aan een sluitende businesscase en zorgen ervoor dat de Brabantse natuur bloeit, de biodiversiteit herstelt en dat alle Brabanders en bezoekers blijvend kunnen genieten van de ontspanningsmogelijkheden die de natuur hen biedt. Samen met de andere overheden streven we naar een continue verbetering van de lucht-, bodem- en waterkwaliteit en vermindering van geluid-, geur- en lichthinder. Zo zorgen we voor een gezonde leefomgeving in heel Brabant.

DIT GAAN WE DOEN

- In deze bestuursperiode maken we een begin met de aanplant van 2.500 hectare bos, waarbij de voorkeur ligt op percelen binnen het Natuurnetwerk Noord-Brabant. Uiterlijk in 2030 is er 13.000 hectare bos aangelegd. Hiervoor planten we 40 miljoen bomen. We geven uitvoering aan de onlangs door Gedeputeerde Staten vastgestelde 'Bossenstrategie'. We onderzoeken of we de aanvullende benodigde financiële dekking georganiseerd krijgen, samen met vele partners en het Rijk.
- In 2022 loopt het huidige beleidskader Brabant Uitnodigend Groen (BrUG) af. In het nieuwe beleidskader gaan we voor een Brabantse natuur die robuust, klimaatadaptief en beleefbaar is. Natuur levert zo een belangrijke bijdrage aan onze leefomgeving. We maken slimme combinaties die opgaven op het gebied van natuur, klimaat, ruimte, landbouw en vrijetijdseconomie aan elkaar koppelen. In het nieuwe beleidskader stellen we onszelf haalbare doelen die passen bij het nieuwe financieel meerjarenperspectief zoals uitgewerkt in dit akkoord. Fasering van ambities is daarbij een optie. We geven prioriteit aan Natura 2000-gebieden, om zo actief de verbinding te leggen met onze stikstofaanpak waardoor de natuuraanpak ook positief bijdraagt aan de stikstofopgave.
- Wij willen de doelen behalen van het Natuur Netwerk Nederland en realiseren daarvoor in deze bestuursperiode 4.500 hectare natuur voor het Natuur Netwerk Noord-Brabant. We voeren de versnelling uit die in gang is gezet voor aankoop van gebieden ten behoeve van het Natuur Netwerk Noord-Brabant. De door het Rijk aangewezen gebieden hebben hier de prioriteit. Wij dagen inwoners, investeerders en toeristische en agrarische bedrijven uit om een bijdrage te leveren aan (het beheer van) ons landschap en het realiseren van het Natuur Netwerk Noord-Brabant. Mochten de grondprijzen stijgen, zijn we genoodzaakt minder grond te verwerven. Het doel om een sluitend netwerk te creëren blijft staan.

- We gaan door met de wettelijke ‘ontsnipperingsopgave’ bij het provinciale wegennet zodat dieren via buizen en tunnels tussen de natuurgebieden kunnen verplaatsen. We nemen het onlangs verrichte onderzoek naar ontsnippering als vertrekpunt en realiseren de (verplichte) maatregelen door slim werk met werk te maken. We stellen hiervoor 5 miljoen beschikbaar, 50% uit de middelen uit het programma natuur en 50% uit de middelen van het programma mobiliteit.
- Wij blijven bermen en akkerranden benutten voor het versterken van de biodiversiteit.
- De kwaliteit van onze bodem blijft een voortdurend punt van aandacht. We bevorderen bij gebruikers een duurzaam bodemgebruik door bewustzijn te creëren en de toepassing van bodemverbeteringsmaatregelen en/of methoden te stimuleren.
- We continueren onze inzet om de luchtkwaliteit in Brabant voortdurend te verbeteren en de geluid-, geur- en lichthinder te verminderen. We voeren onze wettelijke taken op het gebied water en milieu daarnaast zorgvuldig uit.
- Natuur is er ook om van te genieten en te gebruiken, daarom zetten we het nieuw te ontwikkelen beleidskader ‘Vrije Tijd’ in om voldoende voorzieningen voor ondernemerschap te creëren.
- Door goede vergunningverlening, toezicht en handhaving leveren we een bijdrage aan een gezonde fysieke leefomgeving en daarmee tevens een bijdrage aan een goed werk- en leefklimaat. We zetten daarbij nadrukkelijk in op het tegengaan van illegale activiteiten in het buitengebied en drugsdumpingen. Terreinbeheerders die hun gebied openstellen blijven we steunen met een extra toezichtsbijdrage.
- Onze natuur en milieu zijn belangrijke factoren voor een gezonde leefomgeving. Daarom is het door de coronacrisis extra van belang dat geplande projecten volgens planning doorgang blijven vinden. Met onze partners zullen we daar op inzetten.
- We presenteren dit najaar een uitwerking over de rol die de provincie vanuit haar kerntaken ziet op het gebied van gezondheid.

ONZE KOERS NAAR 2030

In Brabant blijven we met waterschappen, gemeenten, Brabant Water en andere betrokken partijen werken aan schoon, voldoende en veilig water en aan een vitale bodem. Als provincie hebben we een verantwoordelijkheid om de beschikbaarheid, kwaliteit en veiligheid van water te bevorderen en garanderen. Daarom investeren we de komende jaren in maatregelen om ervoor te zorgen dat we droge voeten houden en voldoende water hebben in tijden van schaarste (verdroging). De focus in beleid lag tot nu toe op het oplossen

van incidentele 'knelpunten'. Het is echter veel effectiever om het samenhangende watersysteem van rivieren, beken en bodem tot diep grondwater als geheel aan te pakken. We investeren daarom bij voorkeur hierin. We herstellen de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater tot tenminste het basisoniveau en realiseren een klimaatadaptieve en waterrobuuste inrichting met bijbehorend gebruik. Het uitgangspunt van ons beleid is om te voldoen aan de normen uit de Kader Richtlijn Water (KRW).

DIT GAAN WE DOEN

- We geven uitvoering aan de Visie Klimaatadaptatie en de bestuursopdracht ‘Stoppen van verdroging met een waterrobuuste inrichting van Brabant’ die voor de zomer in PS besproken wordt. Om het belang van de aanpak van verdroging te onderstrepen zorgen we ervoor dat reeds deze bestuursperiode extra middelen beschikbaar zijn. De visie is op hoofdlijnen en geeft voldoende mogelijkheden voor invulling samen met relevante partners.
- De opgave is groot en we kunnen niet alles in één keer aanpakken. Dat betekent dat we samen met alle stakeholders scherp moeten kiezen in onze prioriteiten, waarbij het voldoen aan de normen uit de Kader Richtlijn Water in 2027 het uitgangspunt is.
- Als provincie gaan we in gerichte gebieden grootschalig aan de slag met water en bodem, waarbij we met waterschappen, gemeenten en grondeigenaren samenwerken. Door gebiedsgericht te werken zoeken wij daarbij nadrukkelijk naar kansrijke combinaties met onze opgaven, zoals recreatie, natuur, wonen, landbouw en de energietransitie. Als we prioritaire gebieden moeten aanwijzen, kijken we eerst en vooral ook naar de stikstofgevoelige Natura2000-gebieden om zo actief de verbinding te leggen met de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof waardoor de wateraanpak ook positief bijdraagt aan de aanpak stikstof.
- We zorgen voor onze veiligheid door de bescherming tegen hoogwater. Daarvoor geven we onder meer uitvoering aan het Deltaprogramma Maas. We gaan ervoor zorgen dat ons watersysteem voldoet aan de normen voor regionale wateroverlast.

VEILIGHEID

FIJN, VEILIG EN GEZOND BRABANT

ONZE KOERS NAAR 2030

Ondermijning en drugscriminaliteit zijn in Brabant aan de orde van de dag. Helaas lezen we dagelijks berichten over drugsdumpingen in het buitengebied, drugslabs in lege schuren en ondermijnende criminaliteit midden in wijken. Onze ambitie blijft om gezamenlijk in Brabant de impact van de ondermijnende criminaliteit op de Brabantse samenleving aanzienlijk te verkleinen. Dat doen we samen met andere overheden en we zetten de kracht van de provincie daar waar nodig en gepast in. De reeds opgestelde bestuursopdracht

‘Veilig en Weerbaar Brabant’ past bij onze ambities. Deze voeren we uit.

De provincie is een relatief onbekende speler binnen het veiligheidsdomein. Hoewel we weinig wettelijke taken hebben, zijn ketenpartners enthousiast over onze extra inzet. We letten scherp op onze rol op dit terrein. We handelen alleen daar waar de provincie duidelijk van toegevoegde waarde is en mengen ons niet in de taken en verantwoordelijkheden van andere overheden.

DIT GAAN WE DOEN

- We voeren de bestuursopdracht ‘Veilig en Weerbaar Brabant’ verder uit. Het verkleinen van de impact van ondermijnende criminaliteit op de Brabantse samenleving was en blijft prioriteit. We investeren met deze bestuursopdracht extra in onze inzet.
- Taskforce-RIEC Brabant Zeeland is een unieke krachtenbundeling van ketenpartners om de weerbaarheid van overheden en de maatschappij in Brabant te vergroten. We zetten onze financiële inzet hiervoor de komende drie jaar voort.
- De groene Boa’s zijn onze ogen en oren in het buitengebied. Dankzij dit toezicht pakken we drugsafvaldumpingen en andere misstanden in het buitengebied extra aan. Dit doen we samen met andere overheden en partners binnen Samen Sterk in Brabant. De financiering hiervan zetten we de komende drie jaar voort.
- We blijven inzetten op een integrale aanpak veiligheid op vakantieparken in het kader van de ‘landelijke actieagenda vakantieparken’.
- We bevorderen bestuurlijke weerbaarheid en integriteit, ook in onze eigen organisatie. Samen met andere overheden werken we als één overheid aan bestuurlijke weerbaarheid, zodat onze overheden tegendruk kunnen bieden aan ondermijnende criminaliteit.
- We ondersteunen de oprichting van een Platform Veilig Ondernemen, om ondernemers beter te beschermen tegen ondermijnende criminaliteit.
- We stimuleren de inzet van nieuwe innovatieve slimme middelen om de gezamenlijke slagvaardigheid van de overheden te vergroten. Zo verkennen we bijvoorbeeld de mogelijkheden van cameratoezicht in het buitengebied en ondersteunen we dataonderzoeken van Taskforce-RIEC. Ook het Centrum voor Ondermijningsstudies, wat nu in oprichting is, is een waardevol instrument om onderzoek op het gebied van ondermijning te stimuleren.

- Wij ondersteunen projecten die de bewustwording, betrokkenheid en weerbaarheid van onze Brabantse samenleving vergroten. Zodat iedere Brabander weet wat de impact is van deze ondermijnende criminaliteit in ons dagelijks leven. Hier willen we de komende jaren met gerichte communicatie op inzetten. Van jong tot oud.
- Wij onderschrijven de absolute noodzaak dat je vanuit iedere plek in Brabant naar het noodnummer 112 kan bellen. Dat vraagt om een dekkend mobiel netwerk, waarvoor we stevig lobby gaan voeren bij het Rijk.
- Burgers moeten het openbaar bestuur kunnen vertrouwen. Daarom ondersteunen we onze partners om ondermijnende criminaliteit tegen te gaan en werken we aan het versterken van bestuurlijke weerbaarheid. Dit doen we, middels de bestuursopdracht 'Veilig en Weerbaar Brabant', met een tijdelijke extra impuls.

BESTUUR

FIJN, VEILIG EN GEZOND BRABANT

ONZE KOERS NAAR 2030

Bij veel grote maatschappelijke opgaven heeft ook de provincie een rol. Besluiten die de provincie neemt, kunnen ingrijpende gevolgen hebben voor onze inwoners en maatschappij. Dat maakt het belangrijker dan ooit dat deze besluiten gedragen worden door eenieder die het raakt. Onze democratie verandert en vraagt om nieuwe vormen van inspraak. We gaan actief op zoek naar manieren om ervoor te zorgen dat draagvlak onder de Brabantse bevolking nog meer de basis vormt voor onze besluiten. Dit doen we onder meer door voorafgaand aan besluiten vaker de mening van de Brabanders te peilen, bijvoorbeeld via internetconsultaties. Na een genomen besluit door Provinciale Staten kunnen Brabanders hun stem laten horen middels een correctief referendum.

We werken intensief samen met gemeenten en andere bestuurslagen aan een toekomstbestendig en krachtig openbaar bestuur dat dichtbij de inwoner staat. Door de coronacrisis kunnen sommige Brabantse gemeenten het financieel zwaar krijgen. Dat zou kunnen betekenen dat de provincie maatwerk moet leveren als het gaat om interbestuurlijk toezicht. De spoedwetgeving 'digitale besluitvorming' biedt voor de lopende herindelingstrajecten de mogelijkheid om door te gaan. Ook hierbij kunnen we maatwerk leveren.

DIT GAAN WE DOEN

- We gaan actief op zoek naar draagvlak onder de Brabantse inwoners. Via pilots experimenteren we met draagvlakmetingen, digitale methodes om Brabanders te raadplegen en nieuwe manieren om de Brabantse bevolking te betrekken bij besluitvorming van de provincie.
- We gaan voor de komende drie jaar een correctief referendum mogelijk maken. Hierbij maken we afspraken over duidelijke randvoorwaarden, zoals eisen aan het aantal ondersteuningsverklaringen en de opkomst, zonder afbreuk te doen aan de toegankelijkheid van de regeling. De coalitiepartijen committeren zich aan de uitslag van een referendum.
- Inwoners die hun stem laten horen door middel van burgerinitiatieven, het indienen van een zienswijze of deelname aan andere vormen van burgerparticipatie, zijn van grote waarde voor ons als openbaar bestuur. Daar moeten we goed mee omgaan. We zetten in op een goede communicatie met deze groepen, zodat we op een blijvende constructieve dialoog met deze betrokken inwoners kunnen rekenen.
- We geven een vervolg aan en intensiveren de ontwikkeldagen waarmee we met de bestuurders van de vier regio's in Brabant komen tot kennisdeling, gezamenlijke oriëntatie op thema's en (regionale) afspraken met partners.
- Leefbaarheid krijgt binnen de regio's in het bijzonder de aandacht, van kleine kern tot stadswijk. We willen de verbinding, zichtbaarheid en nabijheid van de provincie in de regio's versterken. We zoeken naar manieren om de toegankelijkheid van het provinciaal bestuur voor kleinere gemeenten te vergroten. We gaan samen met de andere overheden op zoek naar betere manieren om een constructieve dialoog te voeren in de regio. Hierbij is er ruimte om te experimenteren.
- We zetten de goede samenwerking binnen BrabantStad voort.
- Gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen voeren hun wettelijke taken conform de wet uit. Wij houden daar goed toezicht op en steken daar waar nodig de helpende hand uit door het delen van kennis en kunde.

2. CONCURREEREND & ONDERNEMEND BRABANT

ECONOMIE, KENNIS EN TALENTONTWIKKELING

CONCURREEREND & ONDERNEMEND BRABANT

Brabant ondergaat op dit moment de verregaande gevolgen van het coronavirus. Het dagelijks leven in onze provincie staat deels zo goed als stil. Inwoners, organisaties, instellingen en ondernemers nemen maatregelen om de acute nood te doorstaan. En, zoals gezegd, de gevolgen zijn op dit moment nog niet te overzien. Het zijn buitengewone tijden waarbij verwacht mag worden dat het provinciebestuur van Brabant buitengewone maatregelen niet uitsluit. Dit vraagt om een houding die er alles aan doet om de effecten van deze crisis te dempen.

Daarom handelt het bestuur proactief en ondersteunend waar het kan. Voor de korte termijn zijn we coulant richting onze subsidiepartners en relaties, of dit nu bijvoorbeeld gaat om culturele instellingen, sportevenementen of (economische) deelnemingen van de provincie. We inventariseren op alle beleidsterreinen of we investeringen en projecten naar voren kunnen halen of slimmer kunnen financieren. We kijken waar we het verschil kunnen maken. Of het gaat om bouwprojecten, aanbestedingen rondom mobiliteit, groeninvesteringen of de arbeidsmarkt. Het vorige college heeft hier al, via noodmaatregelen, een eerste aanzet gegeven. Hiermee gaan we door.

Voor de periode die komen gaat, nemen we maatregelen die passen bij de fase waar de coronacrisis zich op dat moment in bevindt en die passend zijn bij de rol als middenbestuur, aanvullend op de rol van de Rijksoverheid. Vanuit de portefeuille Economie coördineren en leggen we verbinding met de andere portefeuilles om de gevolgen die deze crisis heeft in onze samenleving aan te pakken. Zo kunnen we inschatten waar wij het meest effectief een (financiële) bijdrage kunnen leveren voor dat moment en voor onze innovatieve toekomst, en daar op inspelen. Daarbij hoort dan ook dat wij die instrumenten die de provincie beschikbaar heeft ook op dat moment inzetten. Mocht hiervan sprake zijn, gaan wij het gesprek met Provinciale Staten aan met een breed draagvlak als uitgangspunt.

2. CONCURREREND & ONDERNEMEND BRABANT

- ECONOMIE, KENNIS EN TALENTONTWIKKELING

ONZE KOERS NAAR 2030

Brabant wil in de komende tien jaar de internationaal concurrerende innovatieve economie verder verstevigen. Ook in 2030 staat Brabant structureel in de kopgroep van innovatieleiders in Europa. Daarbij draagt onze economische ontwikkeling niet alleen bij aan welvaart, maar ook aan het verbeteren van ons sociale en ecologische kapitaal. De maatschappelijke uitdagingen vormen het uitgangspunt voor de ontwikkeling van de Brabantse economie.

We investeren daarom in technische en sociale innovaties die een bijdrage leveren aan grote maatschappelijke opgaven én die aansluiten bij de krachtige sectoren in Brabant. Het investeren in sleuteltechnologieën & digitalisering, een veerkrachtige arbeidsmarkt, kennis & onderwijs en internationale samenwerking is en blijft hiervoor een must.

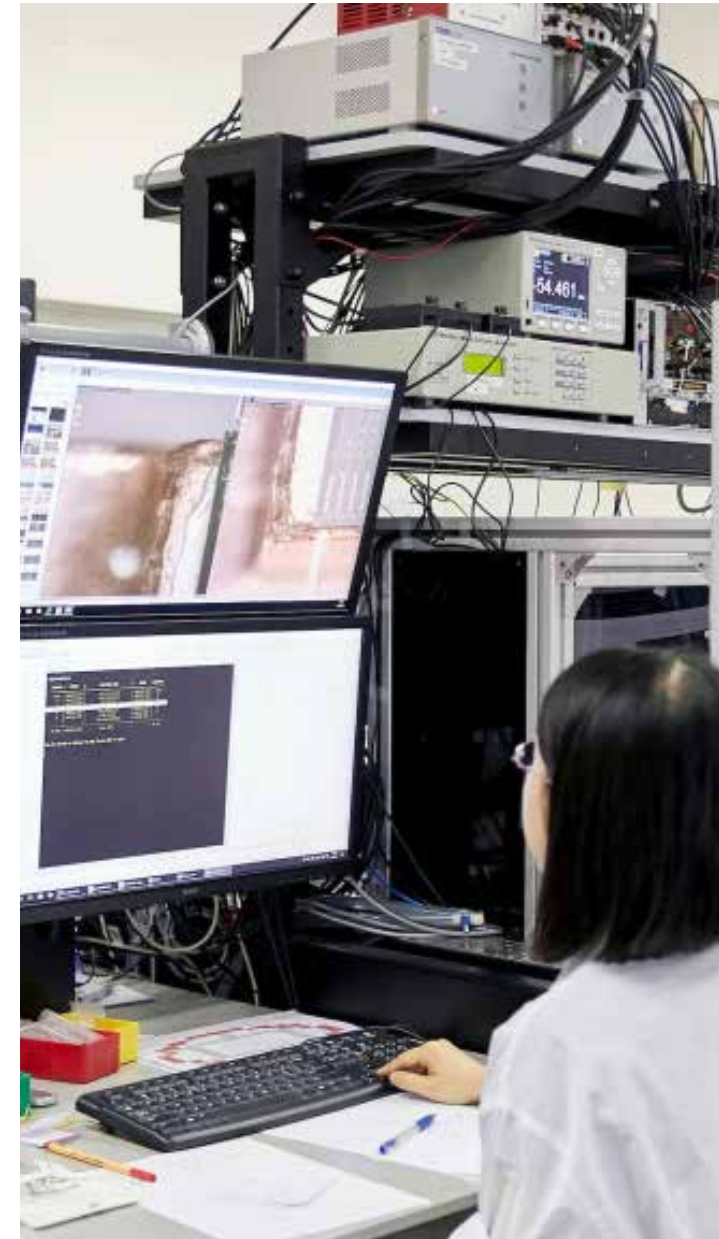
DIT GAAN WE DOEN

- Na de zomer van 2020 bieden wij de Economische Visie 2030 aan Provinciale Staten aan. In deze visie schetsen we een handelingsperspectief voor de komende jaren: hoe we als provincie voorbij de 'coronacrisis' onze economie zo snel als mogelijk weer op ons ambitieniveau brengen.
- Het door Gedeputeerde Staten vastgestelde 'Actieplan Arbeidsmarkt' gaan we samen met de arbeidsmarktregio's en onze kennis- en onderwijsinstellingen uitvoeren, van MBO- tot universitair talent.
- In onze arbeidsmarktaanpak hebben we aandacht voor het aan het werk krijgen van werkloze 50-plussers.
- Samen met de arbeidsmarktregio's gaan we laaggeletterdheid aanpakken en versterken we de digitale vaardigheden van onze inwoners ter voorbereiding op de arbeidsmarkt van morgen.
- We verbinden onze kennis- en onderwijsinstellingen met het kennisintensieve MKB in Brabant.
- Samen met onze partners smeden we een krachtige digitale en datagedreven coalitie. We zetten met de Datavisie in op het slim en verantwoord gebruiken van data en digitale technologieën, beide voor de provinciale organisatie en de Brabantse maatschappij en bedrijfsleven. Hierbij hebben we uiteraard aandacht voor onder meer privacy en dataveiligheid.
- We zetten campussen in als brandpunt waar ondernemerschap, innovatie en onderwijs samenkomen en samenwerken, zoals bijvoorbeeld de Breda BUAS Campus.

2. CONCURREREND & ONDERNEMEND BRABANT - ECONOMIE, KENNIS EN TALENTONTWIKKELING

- We werken aan een circulaire economie door duurzaam om te gaan met de beschikbare grondstoffen en natuurlijke bronnen. De circulaire economie biedt kansen voor het Brabantse verdienmodel van morgen, maar vereist een integrale inzet op meerdere beleidsterreinen.
- De Brabantse innovatiekracht wordt gecoördineerd binnen de portefeuille Economie. Circulaire samenleving wordt als geheel onder gebracht bij deze portefeuille. De innovatieontwikkeling van de programma's Energie en Agrifood wordt gestimuleerd binnen Economie, in nauwe samenwerking met deze inhoudelijke portefeuilles. Het inzetten, uitrollen en opschalen van bestaande innovaties levert concrete oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken. Dit vindt uiteraard nog binnen de inhoudelijke portefeuilles plaats.
- Op dit moment lopen de voorbereidingen voor de nieuwe Europese programma periode 2021-2027. Brabant zet zich via de verschillende programma's de komende jaren in om de middelen en fondsen die in Europa beschikbaar zijn, optimaal in te zetten voor onze Brabantse maatschappelijke opgaven.
- Na afloop van de periode waarbij het economisch beleid van de Provincie Noord-Brabant gebaseerd is op het 'Economisch Programma Brabant 2020' wordt een evaluatiestudie opgestart naar het gevoerde beleid van die periode.

MOBILITEIT

CONCURREEREND & ONDERNEMEND BRABANT

ONZE KOERS NAAR 2030

De druk op de bereikbaarheid van Brabant neemt toe. Ondanks vele grote projecten die op stapel staan dreigt Brabant vast te lopen. Het is daarom belangrijk dat de uitvoering vol op stoom blijft en besluitvorming over nieuwe projecten zonder vertraging verder gaat. We kiezen voor slimme oplossingen (smart mobility) waar het kan en

verbeteringen aan de infrastructuur waar het moet. Verkeersveiligheid blijft een absolute prioriteit. Daarnaast is een schielsprong in het openbaar vervoer (OV) cruciaal om Brabant bereikbaar te houden, van de stad tot in de kleine kernen en het platteland.

DIT GAAN WE DOEN

- Vlak voor of direct na de zomer wordt de Brabantse uitwerking van het landelijke toekomstbeeld OV gepresenteerd. Hierbij zit een concrete uitvoeringsagenda om het stedelijk netwerk Brabant beter internationaal en nationaal te verbinden. Dat betekent onder meer: extra capaciteit op het spoor en bij stations, meer snelle betrouwbare busverbindingen (Bravo-direct) en betere verbinding vanuit de dorpen en kernen naar het stedelijk netwerk (Bravo-flex) en industrie- en bedrijventerreinen. De provincie is bereid fors te investeren in deze projecten als de gemeenten en het Rijk dat ook doen.
- We gaan extra investeren in het openbaar vervoer in West-Brabant. We willen de belofte van de nieuwe OV-visie voor stad én dorp in de eerstvolgende concessie waarmaken. Op basis van de ervaringen in West-Brabant kijken we ook op welk niveau we de ambitie bij de daaropvolgende concessie in Midden/Oost-Brabant kunnen zetten. De nog langer lopende concessie in Zuidoost-Brabant biedt voldoende ruimte om tussentijds te doorontwikkelen.
- We gaan door met de voorbereiding en straks uitvoering van de ‘mobiliteitsdeals’ met Breda en Meijerijstad. Met Eindhoven is een samenwerkingsagenda in oprichting voor de integrale gebiedsontwikkeling rond Fellenoord - Eindhoven XL en de brede mobiliteitsopgave. We verwachten direct na de zomer de bijbehorende overeenkomst te kunnen sluiten.
- Eerdere studies hebben laten zien dat toevoeging van extra capaciteit op de zogenoemde ‘Bundelroute’ noodzakelijk is om de Brainportregio bereikbaar te houden en de verkeersveiligheid en leefbaarheid te verbeteren. Cruciale vraag daarbij is of de gemeenten Eindhoven (JF Kennedylaan / Berenkuil), Nuenen (Smits van Oyenlaan) en Helmond (Kasteel - Traverse) het verkeer in de toekomst door óf om de stad willen laten lopen. Gelet op alle belangen die spelen en de historie van dit vraagstuk zijn de gemeenten eerst aan zet om aan te geven of ze de bestaande wegen willen opwaarderen of dat ook nieuwe infrastructuur nodig is. De provincie spreekt daarbij geen veto uit over de aanleg van nieuwe infrastructuur. Uit pragmatische overwegingen om tempo te maken in de aanpak maken we onderscheid tussen een pakket aan de westkant (Eindhoven, Nuenen, Son en Breugel) en de oostkant (Helmond) van de Bundelroute. Uiteraard bekijken we beide plannen in samenhang. De provincie is bereid een bijdrage te leveren aan de realisatie van de gekozen oplossing. Daar zijn wel voorwaarden aan verbonden. De voorgestelde aanpak moet een oplossing zijn voor de komende 20-30 jaar (robuust) en op bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak kunnen rekenen. Wat dat laatste betreft bespreken we graag met gemeenten de meerwaarde van een ‘burgerconsultatie’ over bijvoorbeeld de twee beste opties t.a.v. de toekomstige opwaardering en routing van de bundelroute. Tot slot moet er meer tempo gemaakt worden in de planvorming zodat de huidige gemeentelijke en provinciale colleges dit prangende vraagstuk eindelijk van een concrete aanpak voorzien.
- De provincie blijft tempo maken om een oplossing te geven bij de Beekse Brug (N615) en de N270 tussen Deurne en Helmond. De inzet is deze bestuursperiode besluitvorming en financiering voor de oplossing van deze knelpunten te regelen.

- In 2020 presenteren we een krachtenbundeling van de aanpak ‘smart mobility’. We kijken welke kansen dit biedt om het verkeer optimaal door Brabant te begeleiden. De route van het doorgaande vrachtverkeer heeft daarbij onze bijzondere aandacht.
- We investeren in de vorming van ‘datagedreven mobiliteitsbeleid’. Hiermee geven we invulling aan onze provinciale kerntaak vanuit de datavisie. Doordat het mobiliteitsbeleid vooroploopt, kunnen andere beleidsterreinen leren van ervaringen op dit terrein.
- Als uitwerking van de omgevingsvisie presenteren we in het najaar van 2020 een nieuw beleidskader voor mobiliteit. Hiermee leggen Provinciale Staten de kaders vast waarbinnen Gedeputeerde Staten tot 2030 aan de realisatie van de doelen op het gebied van mobiliteit moet werken.
- We werken samen met gemeenten aan regionale mobiliteitsplannen met bijbehorende gezamenlijke investeringen en een gezamenlijke lobby richting het Rijk.
- We gaan door met de vernieuwende aanpak ‘provinciale kom-omleggingen’ om onder meer de leefbaarheid van dorpen te verbeteren. In het kader van de nieuwe omgevingsvisie onderzoeken we samen met gemeenten hoe we stappen voorwaarts kunnen zetten. In de planvorming en financiering trekken we gelijkwaardig op. In het bijzonder kijken we uit naar de plannen voor bijvoorbeeld Chaam, Volkel en Beerzen/Diessen.
- Met urgentie geven we een vervolg aan projecten als de N264 (Uden/Sint-Hubert), N284 (Reusel, Bladel, Hapert), N395 (Hilvarenbeek), N389 (Zevenbergen/Etten-Leur) en de N640 (Hoeven) waarbij we grootschalig beheer en onderhoud combineren met extra investeringen in leefbaarheid en verkeersveiligheid. We blijven deze aanpak ook bij andere projecten toepassen.
- We houden het tempo zo hoog mogelijk bij de voorbereiding en uitvoering van grote projecten zoals de verdiepte ligging van het spoor in Vught, de Maaslijn en wegen als de N65, A58, A50, A67, N69, N279, N629 etc. Tevens blijven we bij het Rijk aandacht vragen voor een volwaardige ombouw van knooppunt Hooipolder.
- We hebben oog voor de gevolgen van demografische veranderingen zoals de vergrijzing op onze mobiliteitsopgaven. Zo is een goed openbaar vervoersnetwerk van groot belang voor onze ouderen.
- We blijven gemeenten aan de ‘Brabantroute’ steunen in de lobby richting het Rijk om de negatieve gevolgen in trilling en geluid van het (intensievere) goederenvervoer te verhelpen. Ook blijven we kijken waar, met financiering van het Rijk en de gemeente, de provincie moet helpen om tunnels onder het spoor te realiseren ten behoeve van de verkeersveiligheid en leefbaarheid.
- We zetten ons maximaal in om onze infraprojecten niet te laten vertragen en daar waar mogelijk of wenselijk is deze te versnellen. We borgen de verkeersveiligheid op onze wegen.

ONZE KOERS NAAR 2030

We blijven inzetten op realisatie van de afgesproken prestaties zoals overeengekomen in de Brabantse omgevingsvisie. Dat betekent onder meer dat onze energie in 2030 voor minstens 50% duurzaam wordt opgewekt en dat de CO₂-uitstoot in Brabant met minstens 50% gereduceerd is ten opzichte van de uitstoot in 1990. In het verlengde hiervan ontkomen we niet aan het plaatsen van windmolens op Brabants

grondgebied om die doelstellingen te halen. Daar moet wel voldoende draagvlak voor zijn. Bij het realiseren van onze ambities kennen we geen taboes in de samenstelling van de energiemix. Leveringszekerheid, draagvlak, draagkracht en het benutten van de economische kansen van de energietransitie zijn voor ons cruciaal in deze opgave.

DIT GAAN WE DOEN

- Bij de Energietransitie zetten we vol in op innovatie. Ontwikkelingen volgen elkaar in de energiesector in rap tempo op. Voor een innovatieve en hightech regio als Noord-Brabant liggen hier grote kansen. We houden de lange én korte termijn in de gaten en werken samen met de portefeuille Economie om te verkennen aan welke innovaties we kunnen en willen bijdragen.
- We ondersteunen gemeenten bij de totstandkoming van de Regionale Energie Strategieën (RES'en). Afhankelijk van de uitvoeringsplannen van de RES'en en het draagvlak dat daarvoor bestaat bij gemeenteraden en in de samenleving, bepalen wij onze rol bij de volgende fase.
- De opwekking van kernenergie is welkom. We verkennen ook de mogelijkheden van thorium.
- Wij adviseren gemeenten om leveringszekerheid als randvoorwaarde op te nemen in hun beleidsplannen. We letten op een zorgvuldige fasering om van gas af te stappen, zodat de leveringszekerheid bij mensen thuis gewaarborgd blijft.
- Wij beoordelen het uitvoeringsprogramma Energie opnieuw en passen dit waar nodig binnen de kaders van de vastgestelde energieagenda 2030 aan. De doelstelling blijft daarbij onveranderd.
- Omdat de gemeenten het dichtst bij de burgers staan, doen wij een appèl op gemeenten om hun plannen met maximaal draagvlak en lokale participatie te ontwikkelen. Dat is van belang om hier als provincie een opvatting op te kunnen ontwikkelen. Mocht dit proces wegens de coronacrisis in het nauw komen, dan gaat draagvlak boven snelheid. Wij vragen gemeenten in dat verband een voor hen passend bestuurlijk proces uit te lijnen.

- Wij zetten maximaal in op het benutten van zonne-energie op daken en gevels. Wij hanteren daarbij een zogenoemde ‘zonneladder’ waarbij wij gemeenten alleen willen aanzetten om medewerking te verlenen aan grootschalige zonneparken als er onvoldoende ruimte is in bebouwd gebied. Als er geen lokaal draagvlak is voor grootschalige zonneweides, treden we hier terughoudend in op. We blijven er alert op dat we het buitengebied van Brabant landschappelijk moeten houden.
- Wij leveren een bijdrage aan een toekomstbestendige energie-infrastructuur, onder meer door – passend binnen de spelregels van de immunisatieportefeuille – mee te werken aan het verzoek van Enexis tot het verstrekken van een (converteerbare) lening.
- Eerder gemaakte afspraken over ‘wind op land’ uit 2013 komen we na.
- Wij zijn tegen gaswinning (‘fracking’) in Brabant.
- We hebben specifieke aandacht voor sociale innovatie bij onze Brabantse energiecoöperaties en willen initiatieven uit de samenleving stimuleren.
- De inzet van nieuwe grootschalige biomassacentrales heeft niet de voorkeur in ons energiebeleid.

LANDBOUW EN VOEDSEL

CONCURREEREND & ONDERNEMEND BRABANT

ONZE KOERS NAAR 2030

We hebben oog voor wat er speelt en leeft binnen onze Brabantse agrarische sector en in de AgriFoodketen. We zien landbouw en voedsel als een belangrijke innovatieve sector met een duidelijk toegevoegde waarde voor Brabant. Zowel in economische zin als in onze voedselvoorziening en leefbaarheid. Tegelijkertijd kunnen wij niet ontkennen dat ook deze sector druk legt op onze natuur en leefomgeving. In de toekomst willen we in deze sector een meer evenwichtige balans realiseren tussen de economische, maatschappelijke en ecologische waarden. Daarbij staat in beginsel ondernemersvrijheid voorop. We zien het wel als onze verantwoordelijkheid om te

sturen op randvoorwaarden: lagere emissies, een beperkte CO₂ voetafdruk en een diervriendelijke aanpak verlagen de druk op onze leefomgeving. In lijn met de landelijke visie 'Kringlooplandbouw' streven wij ook in Brabant naar een landbouw- en voedselsysteem waarvan de kringlopen gesloten zijn.

We volgen vanwege de coronacrisis de noodmaatregelen die het Rijk neemt met betrekking tot de landbouw- en voedselsector. Mochten deze noodmaatregelen specifieke effecten hebben op de landbouw hebben we oog voor de gevolgen daarvan.

DIT GAAN WE DOEN

- Dit jaar starten we een interactief proces om te komen tot een breed gedragen visie op de duurzame toekomst van landbouw en voedsel in 2030 en 2040. We betrekken daarbij de input van de sector zelf en andere relevante stakeholders om te komen tot gedeeld eigenaarschap voor deze nieuwe visie. Om deze visie te ondersteunen maken we een schets van de duurzame agrifoodketen in Noord-Brabant in 2040, een uitvoeringsagenda en de transitiepaden daarnaartoe.
- Dankzij ontwikkelingen op beleidsterreinen zoals de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof, Natuur en Ruimte, komt de provincie in het bezit van (voormalige) landbouwgronden. Als het gaat om het toekomstig gebruik van deze gronden kijken we ook naar de mogelijkheden die hier liggen voor extensieve landbouw. We verkennen of gronden vanuit de immunisatieportefeuille aangekocht kunnen worden, om ook het rendement van onze vermogenspositie te versterken.
- We hebben aandacht voor het imago van de Brabantse boer en hebben respect voor het vakmanschap van de agrarische ondernemers. We stimuleren (jonge) agrarische ondernemers die hun bedrijf willen ontwikkelen en verduurzamen. We bouwen verder aan hernieuwd vertrouwen tussen de agrarische sector en de provincie.
- We bevorderen innovatie (waaronder de eiwittransitie) in landbouw en agrifood om deze sector te verduurzamen en de concurrentiekracht te verstevigen. Dit doen we in nauwe samenwerking met de portefeuille economie.

BRABANTSE ONTWIKKEL- AANPAK STIKSTOF (BOS)

We ontkomen niet aan de uitspraak van de Raad van State op 29 mei 2019 rondom stikstof. Voor de ontwikkeling van Brabant is het van groot belang dat we in staat zijn juridisch volhoudbare vergunningen te verlenen. Daarvoor is het nodig vol in te zetten op de gebiedsgerichte aanpak waarmee we op basis van vrijwilligheid aankopen (laten) doen en dat we blijven inzetten op natuurherstelmaatregelen zodat er 'ontwikkelruimte' voor alle sectoren blijft voor nieuwe vergunningen. Tegelijkertijd ontkomen we er niet aan om ook generieke maatregelen te nemen om te voorkomen dat Brabant op slot gaat.

Natuur is belangrijk voor Brabant, voor onze rust en ontspanning, gezondheid en een aantrekkelijke leefomgeving. Dat staat buiten kijf. Met de gebiedsgerichte aanpak komt rondom de Natura 2000-gebieden een stevige ruimtelijk ontwikkeling op gang die nieuwe kansen met zich meebrengt met de daarbij behorende (ruimtelijke) ordening. Wij gaan actief bekijken welke kansen dit met zich meebrengt. Bijvoorbeeld rondom de stevige woningbouwopgave of de robuuste natuurnetwerken in Brabant. We leggen in onze aanpak actief verbindingen met aanpalende beleidsterreinen zoals water en natuur.

De complexe en ingrijpende stikstofproblematiek vraagt om een aanpak die nadrukkelijk oog heeft voor draagvlak en een passend tempo. Daarom passen we de eerder aangeboden 'Brabantse Aanpak Stikstof' aan en actualiseren we deze aanpak. We behouden wat goed is, maar leggen de focus op het belang van Brabant om te kunnen blijven ontwikkelen. Nu en in de toekomst.

In lijn met het adviescommissie stikstofproblematiek ("Commissie Remkes") vinden wij dat alle sectoren een evenwichtige bijdrage moeten leveren aan de vermindering van de stikstofemissie- en depositie. We maken dan ook met alle sectoren afspraken hierover: de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof is een gedeelde verantwoordelijkheid. Wij nemen eerder verschenen en nog te verschijnen rapporten van de Commissie Remkes ter harte en vertalen deze – waar nodig en mogelijk – naar de Brabantse situatie. Vanaf 2020 nemen we in beginsel nieuwe landelijke beleidlijnen als uitgangspunt voor het beleid in Brabant. We laten ons hierbij leiden door landelijk geaccepteerde modellen.

We blijven inzetten op de noodzakelijke dalende stikstoflijn om Brabant open te houden en monitoren de voortgang. We kiezen er echter voor geen

taakstellende lange termijn reductiepaden op te stellen voor de natuurgebieden (zoals eerder opgenomen in de aangeboden Brabantse Aanpak Stikstof). We kiezen er ook voor om geen extra afroming van stikstofruimte te realiseren ten behoeve van natuur als dat ten koste gaat van de ontwikkelkracht van Brabant. We blijven in de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden inzetten op een afnemende depositielijn, zoals wettelijk voorgeschreven. De verschuiving van beschikbare ontwikkelruimte tussen sectoren is voor ons evident, evenals een blijvende inzet op maatregelen voor natuurherstel. Het gaat om de juiste balans.

In de ontwikkelaanpak maken we een duidelijk onderscheid tussen korte en lange termijn; tussen gebiedsspecifieke en algemene maatregelen. De specifieke maatregelen uit dit akkoord zijn niet voldoende om Brabant in beweging te houden. Op den duur verwachten we dat extra maatregelen nodig zijn. We zetten het innovatieve vermogen van onze provincie in, ten dienste van dit vraagstuk.

DIT GAAN WE DOEN

- Spoedig informeren we Provinciale Staten over de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof. Innovatie blijft leidend in onze aanpak. We blijven inzetten op de noodzakelijke dalende stikstoflijn om Brabant open te houden en monitoren de voortgang.
- We maken met alle sectoren afspraken over de vermindering van stikstofemissie- en depositie.
- We verkennen of aanpassing van Natura-2000 gebieden in Brabant uitvoerbaar is, en nemen daarna hierover een standpunt in. We staan open voor initiatieven die het Rijk daartoe neemt en benaderen het Rijk ook actief op dat punt.
- We wijzen een coördinerend portefeuillehouder Gebiedsgerichte aanpak stikstof aan. Deze gedeputeerde is verantwoordelijk voor de verbinding tussen partijen, sectoren en beleidsterreinen en draagt daarmee zorg voor een afname in stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden én het voortzetten van economische activiteiten in de omgeving hiervan.

- Als het specifiek om de landbouwsector gaat, blijven we inzetten op de verduurzaming van de landbouw en willen we de ingezette innovaties in meer andere stalsystemen niet laten stilvallen. Tegelijkertijd beseffen wij dat we oog moeten hebben voor het tempo dat mogelijk is om innovaties succesvol te laten renderen en draagvlak bij de sector te creëren. Daarom passen we de datum voor de aanpassing van verouderde stalsystemen aan. Daarbij staat voorop dat de ontwikkeling en vergunningverlening van Brabant niet stil mag vallen door een gebrek aan ontwikkelruimte. Om die reden vinden wij het noodzakelijk en rechtvaardig de verduurzaming van oude stalsystemen te realiseren. Hiervoor zijn extra maatregelen nodig en hierop kunnen we elkaar vinden.
- We hanteren de emissie-eisen daarbij niet langer op stalniveau, maar gaan uit van bedrijfsniveau. Hierdoor krijgen agrarische ondernemers ruimte om emissies van stallen te middelen. Daarmee gaan we terug naar het uitgangspunt van de veehouderijbesluiten voor 2017.
- Voor sommige diercategorieën zijn momenteel nog onvoldoende brongerichte systemen beschikbaar. Voor deze categorieën geldt een uitzondering op deadlines rondom stalaanpassingen, gebaseerd op de dan geldende 'time-to-market'. De onafhankelijke deskundigencommissie voor innovatieve stalsystemen die is ingesteld, adviseert ons hierover.
- We zijn blij om te constateren dat er al volop innovatie is en verwachten dat er voldoende (innovatieve) brongerichte systemen beschikbaar zullen zijn voor alle diercategorieën. We stimuleren open innovatieve stalsystemen volop, zodat we als provincie ook actief meewerken aan oplossingen voor agrariërs die nu nog geen geschikt systeem hebben.
- Het pakket ondersteunende maatregelen transitieveehouderij bezien wij op effectiviteit en passen we aan waar nodig om voldoende prikkels in te bouwen voor de agrarische sector om te verduurzamen. We willen verkennen of het mogelijk is om agrariërs die snel aan de slag gaan met innovatieve systemen te stimuleren. We hanteren het principe dat doorkiezen in verduurzamen moet renderen. Aanpassingen in het pakket ondersteunende maatregelen vinden budgetneutraal plaats.
- Ieder boerenbedrijf is anders. We passen vanuit het pakket ondersteunende maatregelen zoveel mogelijk maatwerk toe bij individuele agrariërs. We houden de menselijke maat in acht.
- Door bovenstaande maatregelen en vanwege het feit dat op dit moment voor alle diercategorieën (innovatieve) brongerichte systemen beschikbaar of in ontwikkeling zijn en deze systemen gemiddeld een 'time-to-market' van 2 tot 4 jaar hebben, stellen wij de datum voor het gemiddeld voldoen aan de emissie-eisen van de Interim Omgevingsverordening op 1 januari 2024. Deze datum is noodzakelijk als stok achter de deur.
- Wij laten het aan agrariërs zelf wanneer zij de vergunning voor een nieuwe stalaanpassing indienen. Dat is de eigen verantwoordelijkheid van de agrarisch ondernemer. De voorheen vereiste deadline voor het indienen van een aanvraag vervalt. Dit passen we aan in de Omgevingsverordening.
- We onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om voer- en managementmaatregelen mee te nemen in de emissieberekeningen.

3. LEVENDIG BRABANT

ONZE KOERS NAAR 2030

Vrije tijd wordt belangrijker in onze maatschappij. Het geeft mensen tijd en ruimte voor reflectie, ontspanning, gemeenschapsbeleving, verbeelding en mogelijkheden om nieuwe energie op te doen. De een zoekt de rust van de natuur en het platteland op, de ander de dynamiek van een festival, actieve sportbeoefening of een sport(wedstrijd) bijwonen of een museumbezoek.

Dit levert een positieve bijdrage aan de gezondheid van de Brabanders. Deze tijd van coronacrisis en quarantaine maakt nog eens duidelijk hoe cultuur en sport belangrijke vormen van vrijetijdsbesteding zijn voor het welzijn van Brabanders. We zien nieuwe behoeften en initiatieven in de Brabantse samenleving ontstaan, en die prikkelen ons een uitdagend nieuw beleidskader Vrije Tijd te ontwikkelen.

Vrijtijdsbesteding in combinatie met een rijk cultureel leven is een belangrijke voorwaarde voor een goed woon-, vestigings-, werk- en leefklimaat. Dagelijks trekken Brabanders en bezoekers, nationaal en internationaal erop uit om zich te laten verwonderen en inspireren. Vele Brabanders zijn hier beroepsmatig en ook op vrijwillige basis, dagelijks met hart en ziel mee bezig. Onze cultuur, erfgoed, natuur, landschap en economie verbinden mensen en leveren een bijdrage aan onze maatschappelijke opgaven. Daarnaast stimuleert het de creativiteit, wat bijdraagt aan de innovatiekracht en productiviteit van onze provincie. De huidige demografische ontwikkelingen creëren ook nieuwe vraag: een steeds groter wordende oudere bevolkingsgroep met vrije tijd en middelen. Dit vraagt om andere vormen van vrijtijdsbesteding.

In de te ontwikkelen portefeuille 'Vrije Tijd' bundelen we de krachten die ervoor zorgen dat er veel te doen en beleven is in Brabant. Door een scherpe provinciale rolname positioneren we de beleidsvelden cultuur, sport en vrijetijdseconomie. Dit vanuit de intrinsieke waarde die deze hebben voor onze kwaliteit van leven én vanuit de waarde die zij leveren aan onze maatschappelijke opgaven. In deze nieuwe portefeuille krijgen grootschalige ontwikkelingen op dit gebied een plek, zoals het Nationaal Park van Gogh.

Wij weten dat veel taken op het gebied van cultuur en sport voornamelijk bij de gemeente liggen en dat veel taken vanuit de vrijetijdseconomie de verantwoordelijkheid zijn van ondernemers, organisaties en verenigingen. Wanneer vraagstukken de taken van de provincie raken en op bovengemeentelijke schaal liggen, kan ook de provincie hierin een (coördinerende) rol spelen.

De afgelopen jaren is door de provincie structureel en incidenteel geïnvesteerd in het ondersteunen en laten ontwikkelen van (projecten op het gebied van) sport en cultuur. Vele projecten zijn zeer succesvol tot wasdom en volwassenheid gekomen. Er zijn veelbelovende en spraakmakende resultaten.

De tijd is gekomen om deze mooie resultaten te consolideren en borgen binnen onze maatschappij. Dit laatste in combinatie met een geleidelijke afbouw van de inzet van provinciale middelen. Vanaf 2023 zetten we structureel en incidenteel minder middelen in. We herpositioneren hiermee de rol van de provincie op deze beleidsterreinen. Dat vraagt om scherpe keuzes. Daarnaast vragen nieuwe veelbelovende initiatieven en veranderingen in onze samenleving – zoals de coronacrisis - om aandacht en wellicht tijdelijke financiële impulsen van de provincie. In dit veranderproces stellen wij ons als een zorgvuldige partner op.

DIT GAAN WE DOEN

- We komen de komende maanden met een nieuw beleidskader ‘Vrije Tijd’ waarbij we de onderdelen cultuur, sport en vrijetijdseconomie integraal en op een vernieuwende manier positioneren. Het doel van dit beleidskader is om een bijdrage te leveren aan de beleving en het welzijn van onze inwoners in Brabant. We nemen hierbij een scherpe provinciale rolname in acht. Deze herpositionering krijgt een tijdelijke impuls om;
  - het nieuwe beleidskader ‘Vrije Tijd’ te ontwikkelen en uitvoeren.
  - samenwerkende partijen die nu provinciale subsidie ontvangen, voor te bereiden op een geleidelijke afbouw van onze subsidierelaties, richting het ‘nieuwe normaal’ van na 2023.
  - nieuwe kansrijke initiatieven tijdelijk te ondersteunen.
  - aandacht te behouden voor sporten door mensen met een beperking.

Door de coronacrisis zullen we voor de lopende projecten rekening houden met de gevolgen die partners hierdoor ervaren. Hierbij is maatwerk het uitgangspunt.
- Het beleidskader ‘Vrije Tijd’ levert een bijdrage aan de gehele Brabantse samenleving. Belangrijk hierbij is het welzijn van alle Brabanders in onze dorpen, regio’s en steden. De innovatie- en veerkracht van de Brabantse samenleving is enorm. Dit blijkt uit wat er gebeurt nu tijdens de coronacrisis. ‘Verbinden en verbreeders’ zijn hierbij passende Brabantse woorden.
- Wij zetten in binnen het nieuwe beleidskader ‘Vrije Tijd’ op een heldere beperkte provinciale positionering, in combinatie met en een verbreding en verdieping van de rol van private partijen, initiatieven en andere overheden.
- We streven naar versterking van het ondernemerschap, ruimte en externe participatie binnen de uitvoering van het beleidskader ‘Vrije Tijd’.
- Activiteiten die we willen voortzetten die voorheen onder de noemer ‘Samenleving’ werden gerealiseerd, gaan integraal onderdeel uitmaken van andere beleidsthema’s. Hierbij valt te denken aan thema’s als sociale innovaties bij vernieuwing van het Openbaar Vervoer, aanpak laaggeletterdheid binnen het Actieplan Arbeidsmarkt en sociale innovaties in de energietransitie bij de portefeuille Energie.

ONZE KOERS NAAR 2030

Ons cultureel erfgoed is een verbindende kracht in de Brabantse samenleving en speelt een belangrijke rol in de vrijetijdsbeleving van Brabanders. Bovendien geven we met cultureel erfgoed en de bijbehorende verhalen de geschiedenis van Brabant door aan toekomstige generaties. We willen cultuurhistorische

landschappen, gebouwde en archeologische monumenten en historische stedelijke structuren duurzaam behouden voor Brabant. Dit doen we door verhalen te vertellen, ons cultureel erfgoed te koesteren en restaureren, en leegstaand erfgoed te herbestemmen.

DIT GAAN WE DOEN

- Vanuit de hierboven beschreven uitgangspunten van behouden, herbestemmen, restaureren en vertellen stellen wij de komende maanden een nieuw beleidskader Cultureel Erfgoed op, complementair aan het nieuwe beleidskader 'Vrije Tijd'. In dit nieuwe kader gaan wij pragmatisch om met de bestaande verhaallijnen.
- We willen projecten realiseren die verbonden zijn met de typische Brabantse cultuur/historische ziel en dit erfgoed voor latere generaties blijvend conserveren.
- Wij gaan projectmatig aan de slag met ons erfgoed en per project zoeken we naar de beste oplossing.
- We zien daarbij kansen in herbestemming waarbij recht wordt gedaan aan enerzijds de behoefte aan (flexibel) gebruik en anderzijds aan de wens tot behoud van de authenticiteit van het erfgoed.
- We bekijken of combinaties met alternatieve private financieringen, zoals het uitgeven van certificaten, vaker ingezet kunnen worden.
- Voor lopende projecten, die vertraagd zijn of stil zijn gevallen vanwege de coronacrisis, zullen we – daar waar mogelijk en noodzakelijk – maatwerk leveren om de projecten tot een goed einde te brengen.

PROVINCIALE ORGANISATIE

ONZE KOERS NAAR 2030

De provinciale organisatie is volop in ontwikkeling en moet zich verder blijven ontwikkelen. Daarbij houden wij de ingezette lijn vast: vanuit maatschappelijke opgaven moet onze organisatie flexibel kunnen inspelen op wat er in, met, voor en door Brabant gevraagd wordt. Netwerkend (samen) werken en verdere digitalisering en dataficering van onze organisatie en de beleidsprocessen staan hierbij centraal. De nieuwe, open houding van Gedeputeerde Staten zetten we door naar de organisatie.

Eerdere efficiëntietaakstellingen zijn gerealiseerd. Daarmee is de rek er nu wel uit, we leggen geen aanvullende algemene efficiëntytaakstelling op. Wel vragen we de organisatie mee te bewegen met profielversterkend ombuigen. Wij blijven investeren in de verdere ontwikkeling en kwaliteit van de organisatie. We blijven alert of er extra investeringen nodig zijn om die ontwikkeling en kwaliteit in stand te houden.

DIT GAAN WE DOEN

- We gaan de komende periode profielversterkend ombuigen. Hiermee versterkt de provincie haar profiel en geven we tegelijkertijd invulling aan de benodigde structurele bezuinigingsopgave. Dat betekent dat wanneer wij als bestuur keuzes maken dat het op bepaalde terreinen een tandje minder kan, dat ook invloed heeft op de benodigde personele capaciteit. Ook kijken we of de toedeling van beschikbare capaciteit (OKB) naar de verschillende programma's voldoende in balans is gelet op de structurele werkzaamheden die verricht worden.
  - We investeren in de pilot 'Werken Voor Brabant', waarbij we met andere overheidsorganisaties intensiever en makkelijker samenwerken door ook medewerkers uit te kunnen wisselen.
- Op deze manier kunnen we de competenties van elkaars medewerkers matchen met de opgaven waar de verschillende organisaties voor staan.
- Met de Datavisie als uitgangspunt blijven we werken aan de verdere digitalisering van de systemen en processen in onze organisatie. Dit biedt kansen voor de interne organisatie, maar helpt ons ook om beleid effectiever uit te voeren, bijvoorbeeld rondom de Omgevingswet.
  - De benamingen en processen die we als organisatie momenteel gebruiken en uitlijnen, lopen nogal eens door elkaar en zijn niet altijd even duidelijk. Dit vertroebelt de kaderstelling. Wat op het ene beleidsterrein een visie heet, noemt men op een ander terrein weer een agenda of strategie. Dit moet duidelijker, met de Brabantse omgevingsvisie als basis. We streven naar eenduidige benamingen en processen voor onze beleidsstukken, zodat we allemaal dezelfde taal spreken.
  - Wij informeren Provinciale Staten medio 2020 nader over de stand van zaken betreffende de organisatie(ontwikkeling) en onze verdere plannen daarin voor de komende jaren.

ONZE KOERS NAAR 2030

We zijn een provincie met een gezonde financiële positie. De provinciale begroting is structureel in evenwicht en er is deze bestuursperiode financiële ruimte om te investeren in de toekomst van Brabant. Tegelijkertijd constateren wij dat door de aanhoudend zeer lage rente en de naar verwachting lagere dividenduitkeringen uit de "Essent-gelden" in de toekomst onze inkomsten uit vermogen onder druk staan. Ruim tien jaar na de verkoop van de Essentaandelen zijn de Investeringsagenda-middelen zo goed als belegd en geïnvesteerd. We hebben hiermee veel (tijdelijke) impulsen kunnen geven. Die extra ruimte is er vanaf nu niet meer. We moeten rekening houden met een mogelijke halvering van de inkomsten uit vermogen op de middellange termijn. Als we geen maatregelen treffen, zijn onze structurele inkomsten op termijn onvoldoende om de structurele uitgaven te dekken. Er ontstaat dan dus een tekort. Op weg naar 2030 moeten we toewerken en toegroeien naar een 'nieuw normaal'.

Wij zien het als onze opdracht en onze verantwoordelijkheid om deze bestuursperiode profielversterkend maatregelen te treffen. Hierdoor kunnen toekomstige besturen ook een structureel begrotingsevenwicht houden en blijft er tegelijkertijd een substantiële structurele vrije begrotingsruimte om nieuwe plannen en ambities te realiseren. Door scherpe keuzes te maken over de rol van de provincie en de daarbij behorende uitgaven en investeringen, versterken wij tevens het profiel van de provincie. Niet alles een beetje blijven doen, maar scherper kiezen.

Dit betekent onder meer dat er op structurele uitgaven bezuinigd moet worden. We moeten naar een structureel uitgavenniveau dat op veel beleidsterreinen substantieel lager ligt dan het niveau waaraan we de afgelopen jaren gewend zijn geraakt. We hebben veel tijdelijke impulsen bovenop ons structurele takenpakket opgepakt, gefinancierd met incidentele middelen die we nu niet meer tot onze beschikking hebben. Wij realiseren ons dan ook dat dit lastige keuzes met zich meebrengt en dat de effecten daarvan in (delen van) de Brabantse samenleving en ook in de provinciale organisatie voelbaar worden. Daarom is de besteding van de vrije begrotingsruimte

niet alleen bestemd voor het realiseren van onze beleidsinhoudelijke ambities. Ook de afbouw naar een lager structureel uitgavenniveau moet geleidelijk, realistisch en zoveel mogelijk met draagvlak plaatsvinden.

Het kader en de aanpak hiervoor geven we in dit akkoord. De concrete invulling en keuzes willen we in samenspraak met Provinciale Staten vormgeven. Nadere invulling over de aanpak komt terug in de begroting van 2021. Op dat moment kunnen we waarschijnlijk ook de eerste gevolgen van de coronacrisis beter overzien.

Bij de uitwerking van opgaven, het schetsen van toekomstscenario's en alternatieven om het rendement te verhogen of uitgaven te verminderen, hanteren we altijd drie uitgangspunten. Allereerst houden we het vermogen in de immunisatieportefeuille in beginsel immuun. Ten tweede zijn we voorzichtig bij ramingen van inkomsten. Tenslotte hanteren we geleidelijkheid bij invoering van het 'nieuwe normaal'. Hierbij sluiten we niet uit dat er vanwege de coronacrisis er aanpassingen in de financiën volgen. Mocht hiervan sprake zijn, zullen we hier voorstellen voor ontwikkelen.

DIT GAAN WE DOEN

- De vastgestelde provinciale opcenten op de motorrijtuigbelasting (MRB) blijven voor 2020 in stand. De eerder ingezette verhoging van 4 x 2,5% per jaar wordt teruggedraaid en verlaagd naar een indexering van 1,5% per jaar vanaf 2021 ten opzichte van het tarief in 2019. Tevens wordt voor de meerjarenbegroting rekening gehouden met een koppeling tussen de inkomsten en uitgaven. Om die reden wordt in de meerjarenbegroting vanaf 2024 ook met een indexering van 1,5% gerekend.
- Aansluitend op onze inhoudelijke prioriteiten en ambities hebben we de vrije begrotingsruimte en de ruimte in de Investeringsagenda passend bij dit akkoord toegedeeld aan de begrotingsprogramma's. Deze bestuursperiode bedraagt de vrije begrotingsruimte ca. €250 miljoen, uitgaande van indexatie van de opcenten op de MRB. Daarnaast is er sprake van een structurele vrije begrotingsruimte van ca. €40 miljoen per jaar vanaf 2024. In de Investeringsagenda is na verwerking van besluitvorming nog ca. €33 miljoen vrije ruimte beschikbaar. Deze coalitie reserveert de vrije begrotingsruimte als volgt:

Begrotingsprogramma Bedragen x €1 miljoen	Verdeling vrije ruimte 2020-2023		Toekomst gericht financien 2024 -2030 (per jaar)	Totaal 2020 - 2030
	Vrije begrotings- ruimte	Ruimte Investerings agenda		
Bestuur en Veiligheid	18	0	0	18
Ruimte en Wonen	16	0	0	16
Water en Bodem	47	0	(7*) 3	68
Natuur en Milieu	0	0	0	0
Economie en Talentontwikkeling	45	25	0	70
Energie	5	0	(7*)2	19
Landbouw en Voedsel	9	0	0	9
Mobiliteit	55	0	(7*)18	181
Vrije tijd en Erfgoed	22	8	0	30
Organisatie	15	0	0	15
Knelpuntenbuffer	18	0	0	18
Totaal	250	33	(7*) 23	444

Restant structurele vrije begrotingsruimte vanaf 2024

40

Deze gereserveerde middelen zijn bestemd om de ambities uit ons akkoord te realiseren en tegelijkertijd meer passend te maken bij de beschikbare middelen. Op de programma's Energie, Ruimte en Wonen, Water en Bodem en Bestuur en Veiligheid zijn reeds via de uitgewerkte 'bestuursopdrachten' door Provinciale Staten besluiten genomen danwel zijn deze aanstaande. De middelen (€55 miljoen) voor Mobiliteit worden toegevoegd aan de reserve Verkeer & Vervoer en prioritair ingezet voor de 'Schaalsprong OV'. De middelen voor de programma's Economie, Landbouw en Voedsel, Vrije Tijd (en erfgoed) worden gelijktijdig met de nieuwe beleidskaders aan Provinciale Staten ter besteding voorgelegd. Ten aanzien van de doorontwikkeling van de organisatie en de voorgenomen besteding van de hiervoor gereserveerde middelen informeren wij Provinciale Staten om dit vervolgens bij het eerstvolgende S&V-moment in de begroting te verwerken. Dat geldt ook voor andere bestuursakkoordmiddelen die nog in de begroting moeten worden verwerkt.

- Het gedachtegoed van de zogenaamde MIPP-systematiek nemen we integraal op in onze werkwijze. De 'knelpuntenbuffer' is ook beschikbaar voor projectgedreven kansen. Gelet op de omvang van de vrije bestedingsruimte kiezen we ervoor geen aparte MIPP-programmering meer op te nemen in de S&V-cyclus.
- Om ervoor te zorgen dat ook toekomstige provinciebesturen nog in Brabant kunnen investeren, spreken we nu al af dat we profielversterkend gaan bezuinigen op structurele lasten tot een bedrag van minimaal €30 miljoen vanaf 2025. In de begroting 2023 e.v. hebben wij deze bezuiniging meerjarig ingeboekt en met uitwerkingsplannen ingeregeld. We beginnen deze bestuursperiode met het daadwerkelijk realiseren van deze structurele bezuinigingen. Deze bezuinigingen realiseren we binnen de volgende beleidsterreinen en bijbehorende begrotingsprogramma's. We hebben daarvoor de volgende stevige richtinggevende opdrachten afgesproken met een startdatum waarop de besparing in ieder geval geëffectueerd moet worden waarbij we nog wel naar passende ingroei/fasering in de tijd kijken:
  - Op het begrotingsprogramma Vrije Tijd en Erfgoed (voorheen Cultuur, Erfgoed, Samenleving en Sport) realiseren we een bezuiniging van minimaal €7 miljoen die start vanaf de begroting 2023 e.v.;
  - Op het programma Natuur realiseren we een bezuiniging van minimaal €10 miljoen die start vanaf de begroting 2024 e.v.;
  - Op het programma Mobiliteit realiseren we een bezuiniging van minimaal €6 miljoen die start vanaf de begroting 2025 e.v.;
  - Het resterende bedrag van €7 miljoen realiseren wij met een bijdrage uit de overige programma's die start vanaf de begroting 2025 e.v.
  - Als gevolg van de inhoudelijke keuzes die gemaakt moeten worden bij deze bezuiniging vindt waarschijnlijk door taakvermindering ook een afname van de structurele capaciteit plaats. Op een later moment wordt bekeken op welke wijze deze toegerekend wordt aan bovenstaande opgaven. Dit is geen extra opdracht, maar onderdeel van de inhoudelijke keuzes die gemaakt worden.

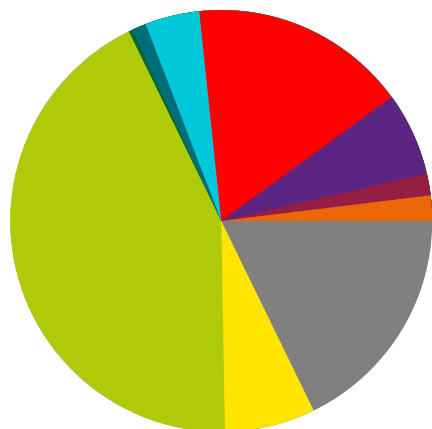

- Om het provinciale profiel te versterken, nemen we het gehele provinciale takenpakket onder de loep. We focussen vooral op de structurele uitgaven van niet-provinciale kerntaken. We vragen een tijdelijke commissie van externe deskundigen om de rol en performance van onze provincie te onderzoeken. Wat is er nodig om als provincie de komende 10 tot 15 jaar toekomstbestendig in te kunnen blijven spelen op ontwikkelingen en strategische opgaven die op ons afkomen? We vragen hen specifieke aandacht te hebben voor de invulling van onze rol, nieuwe aandachtsgebieden, en opgaven en onderwerpen die we nu nog tot ons takenpakket rekenen, maar die mogelijk minder aandacht behoeven.
- We onderzoeken aanvullende mogelijkheden om incidentele middelen vrij te maken die we kunnen toevoegen aan de rente- en dividendreserve. We denken dan bijvoorbeeld aan een analyse van onze wijze van risicoafdekking en of er mogelijk vrije ruimte zit in de risicoreserve of de Investeringsagenda-middelen.
- We onderzoeken welk rendement redelijkerwijs te behalen is met het huidige immunisatievermogen. We schetsen een aantal scenario's en laten zien hoe het rendement zich in de periode 2020–2030 zou kunnen ontwikkelen. Daarnaast onderzoeken we ook reële alternatieven om het rendement te verbeteren op de (middel)lange termijn, al dan niet in combinatie met het bereiken van onze gestelde beleidsdoelen. Welke ruimte kunnen we als provincie nemen om het (maatschappelijke) rendement te verbeteren en wat zijn daar de risico's van?
- Als gezamenlijke provincies werken we in IPO-verband aan een aanbod aan het nieuwe kabinet waarin we inzetten op een autonome, onafhankelijke en zelfbewuste positie van de provincie als middenbestuur en een daarbij passende financiële verhouding tussen Rijk en provincie(s).

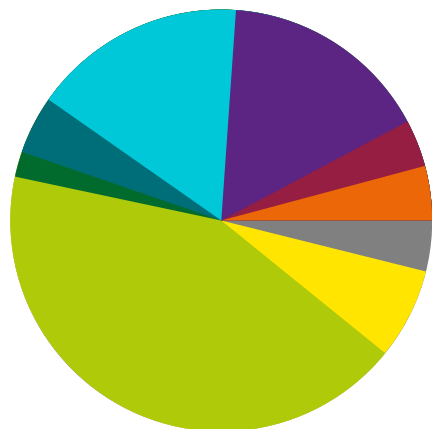

REGULIERE BEGROTING EN VERDELING VRIJE BEGROTINGSRUIMTE

Reguliere begroting

Bestuursakkoordmiddelen

Begrotings-programma* bedragen x € 1 mln (begroting 2020)	Reguliere begroting					Bestuursakkoordmiddelen		
	2020	2021	2022	2023	Totaal	2020-2023	2024-2030	Totaal
● Bestuur en veiligheid	19,2	9,7	9,7	9,6	48,2	18	0	18
● Ruimte en wonen	20,1	12,1	6,7	0,9	39,8	16	0	16
● Water en bodem	49,1	56,7	16,3	29,9	152	47	21	68
● Natuur en milieu	114,2	118,5	87,1	86,2	406	0	0	0
● Economie	26,2	26,2	26,6	20,1	99,1	70	0	70
● Energie**	10,6	6,1	5	4,9	26,6	5	14	19
● Landbouw en voedsel***	8,3	0	0	0	8,3	9	0	9
● Mobiliteit	343,5	223,3	229,7	240,5	1.037,0	55	126	181
● Vrije tijd en erfgoed****	52,1	39,1	37,5	37,5	166,2	30	0	30
● Bedrijfsvoering en organisatie	131,2	119,4	115,7	115,1	481,4	15	0	15
Totaal*****	774,5	611,1	534,3	544,7	2.464,6	265	161	426

* benaming uit Bestuursakkoord aangehouden

** incl. €18 mln Uitvoeringsprogramma Energie 2020-2023

*** excl. €75 miljoen Pakket Ondersteunende Maatregelen Veehouderij.

**** excl. Stelpost sociale veerkracht

***** excl. knelpuntenbuffer €18 mln

PORTEFEUILLEVERDELING

**WIM
VAN DE DONK**

COMMISSARIS VAN DE KONING

- Rijkstaken
- Provinciearchief
- Bestuurlijke integriteit (Bibob)
- Bestuurlijke coördinatie
- Taskforce BZ

**CHRISTOPHE
VAN DER MAAT, VVD**

MOBILITEIT, FINANCIËN EN ORGANISATIE

- Mobiliteit
- Energie en Mobiliteit
- Financiën
- Organisatie
- Eerste loco CdK

**ERIC
DE BIE, FVD**

ENERGIE, ERFGOED EN BESTUURLIJKE VERNIEUWING

- Energie
- Erfgoed
- Bestuurlijke Vernieuwing
- Deelnemingen
- Ontwikkelbedrijf
- Tweede loco CdK

**ERIK
RONNES, CDA**

RUIMTE EN WONEN

- Ruimte en Wonen
- Werklocaties en detailhandel
- Omgevingswet
- Coördinerend portefeuillehouder
Gebiedsgerichte aanpak stikstof
(+ IPO BC Stikstof)
- Derde loco CdK

**WIL
VAN PINXTEREN,**
LOKAAL BRABANT

**VRIJE TIJD, BESTUUR
EN VEILIGHEID**

- Vrije Tijd
- Bestuur
- Veiligheid
- Coördinerend portefeuillehouder regionale samenwerking
- Vierde loco CdK

**MARTIJN VAN
GRUIJTHUIJSEN, VVD**

**ECONOMIE,
KENNIS & TALENT-
ONTWIKKELING**

- Economie, innovatie, internationalisering en digitalisering
- Onderwijs, arbeidsmarkt, kennis en onderzoek
- Europees Comité van de Regio's
- IPO-bestuur
- Coördinerend portefeuillehouder coronacrisis
- Coördinerend portefeuillehouder digitalisering
- Coördinerend portefeuillehouder Public Affairs
- Vijfde loco CdK

**PETER
SMIT, FVD**

WATER EN BODEM

- Water en Bodem
- Van Gogh Nationaal Park
- Omgevingsdiensten
- Coördinerend portefeuillehouder Brabantstad
- Zesde loco CdK

**ELIES
LEMKES-STRAVER, CDA**

**LANDBOUW, VOEDSEL
EN NATUUR**

- Landbouw en Voedsel
- Natuur en Milieu
- Coördinerend portefeuillehouder Gezondheid
- Zevende loco CdK

BIJLAGE 1:

TOELICHTING VERMINDERING INKOMSTEN UIT VERMOGEN

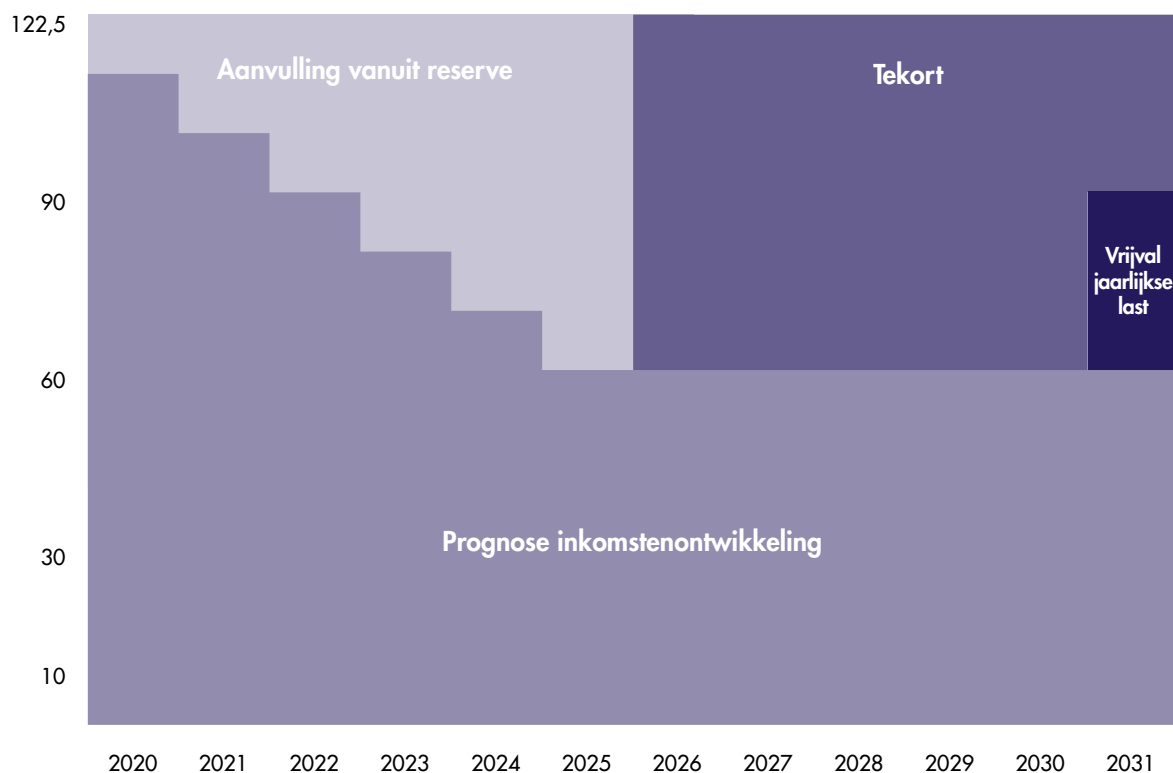
STRUCTUREEL BEGROTINGSEVENWICHT, NU EN IN DE TOEKOMST

Hoewel onze provincie momenteel nog een gezonde financiële positie heeft, moeten we nu maatregelen treffen om ervoor te zorgen dat dit in de toekomst zo blijft. Dankzij de aanhoudend zeer lage rente en de naar verwachting lagere dividenduitkeringen uit de "Essent-gelden", houden we rekening met een mogelijke halvering van inkomsten uit vermogen op de middellange termijn.

Voor wat voor opgave staan we?

De uitgangssituatie is weergegeven in figuur 1.

FIGUUR 1: UITGANGSSITUATIE

Noot: Dit betreft een schematische weergave; het betreft geen precieze bedragen, maar geeft wel de orde van grootte weer.

TOELICHTING FIGUUR 1:

- In onze meerjarenraming is een structurele inkomst van €122,5 miljoen per jaar als inkomsten uit vermogen opgenomen (dit is de gehele figuur).
- Op basis van actuele prognoses is de verwachting dat deze inkomsten de komende jaren sterk afnemen tot een nieuw structureel niveau van ca. de helft van het huidige niveau (zie vlak “Prognose inkomstenontwikkeling”).
- De inkomstendaling kan een aantal jaren gecompenseerd worden vanuit de rente- en dividendreserve (zie vlak “Aanvulling vanuit reserve”). Op basis van de huidige prognoses is de rente- en dividendreserve toereikend om de verwachte inkomstenontwikkeling tot 2025/2026 aan te vullen tot het in de meerjarenraming geraamde bedrag van €122,5 miljoen.
- Vanaf 2031 komt een jaarlijks bedrag van €30 miljoen beschikbaar dat kan worden gebruikt om het jaarlijks tekort te verkleinen (zie vlak “Vrijval jaarlijkse last”). Dit bedrag wordt tot en met 2030 jaarlijks toegevoegd aan het immunisatievermogen als compensatie voor een eerdere uitname vanwege ‘balansverkorting’.
- Het vlak “Tekort” is het tekort dat uiteindelijk ontstaat door de afnemende inkomsten.

Het afdekken van dit tekort is de bezuinigingsopgave waar we voor staan. Het is onze verantwoordelijkheid en opdracht om de immunisatieportefeuille in stand te houden, zodat er ook in komende bestuursperiodes sprake is van een structureel begrotingsevenwicht, en toekomstige besturen ook een substantiële structurele vrije begrotingsruimte genieten om nieuwe plannen en ambities te realiseren. Daarom moeten we nú maatregelen treffen.

In het hoofdstuk Financiën hebben we keuzes gemaakt over de manier waarop we deze opgave willen oplossen. Daarnaast hanteren we de volgende afspraken:

- Binnen de vrije begrotingsruimte hanteren wij een buffer van €18 miljoen in 2020, €18 miljoen in 2021, aflopend naar €10 miljoen in 2023. Deze buffer is bestemd voor het oplossen van knelpunten, het inspelen op onvoorziene omstandigheden en projectgedreven kansen.
- Indien zich meevallers voordoen, bijvoorbeeld een positief rekeningresultaat of meer inkomsten, dan worden deze eerst aangewend om de buffer aan te vullen tot het gewenste niveau. Als na aanvulling van de buffer tot het afgesproken niveau vrije begrotingsruimte resteert, dan vindt op dat moment de afweging plaats of het restant vrije begrotingsruimte

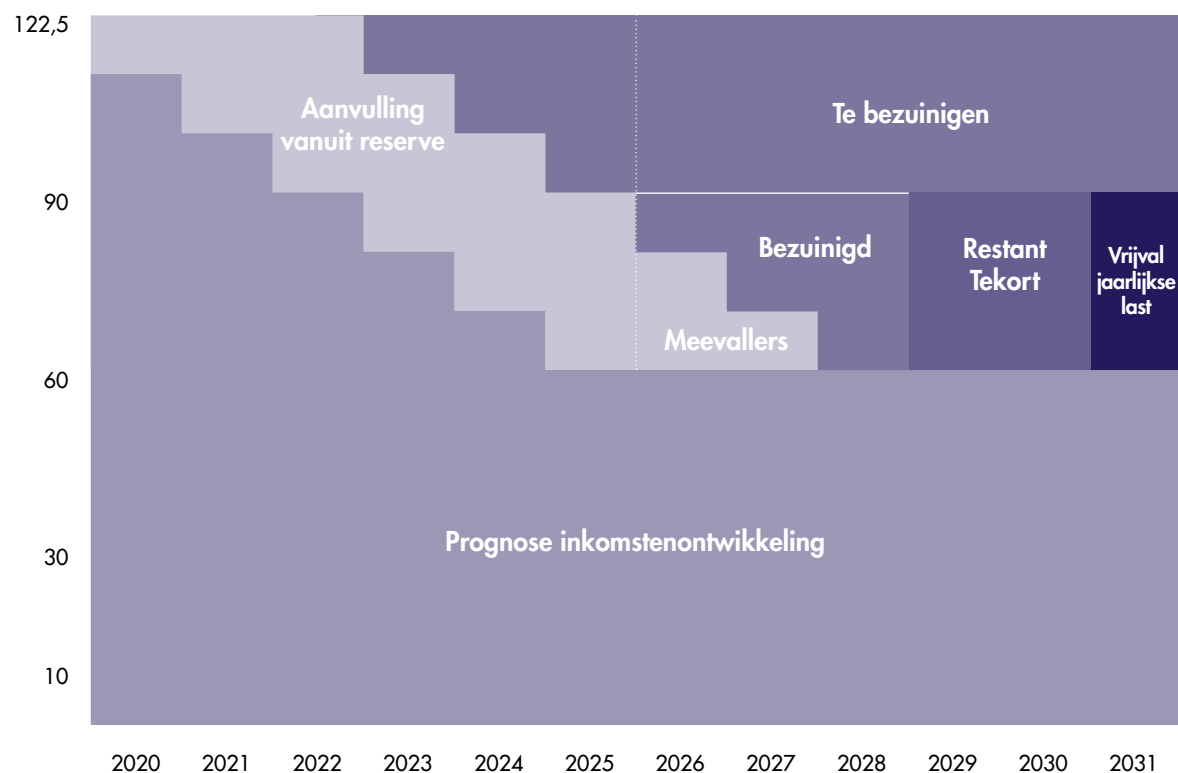
wordt ingezet voor het realiseren van nieuwe ambities of dat het wordt toegevoegd aan de rente- en dividendreserve. Hiermee kunnen de lagere inkomsten uit vermogen incidenteel worden afgedekt. Indien de resterende meevaller wordt gestort in de rente- en dividendreserve, kan het tekort dat vanaf 2025/2026 ontstaat deels of langer afgedekt worden (zie vlak “Meevallers” in figuur 2).

- Het doel van de profielversterkende ombuigingen is om ervoor te zorgen dat de structurele uitgaven van de provincie substantieel lager zijn in 2025/2026, wanneer de rente- en dividendreserve op basis van de huidige prognose uitgeput raakt. We houden hiervoor op dit moment een bedrag van minimaal €30 miljoen aan. Dit is de financiële aanleiding om maatregelen te treffen, maar niet het enige doel. Met deze maatregelen willen we ook inzetten op een versterking van het provinciale profiel. Met het daadwerkelijk realiseren van deze bezuinigingen beginnen we deze bestuursperiode. (zie vlak “Te bezuinigen” in figuur 2).

De bezuiniging die tot en met 2025 gerealiseerd wordt, hoeft op dat moment niet onttrokken te worden uit de rente- en dividendreserve en kan dus gebruikt worden om vanuit de rente- en dividendreserve het tekort te verkleinen (zie vlak "Bezuinigd" in figuur 2). De genomen maatregelen en bovenstaande afspraken moeten leiden tot een effect zoals aangegeven in figuur 2.

Na de effectuering van deze maatregelen en afspraken resteert nog een 'restant tekort' (zie vlak "Restant tekort" in figuur 2). Hoe groot dit tekort is, is op dit moment niet precies in te schatten. Dit is afhankelijk van veel factoren, waaronder de daadwerkelijke inkomstenontwikkeling en de omvang van meevallers. Wij willen dit verwachte tekort aan het eind deze bestuursperiode wel naar €0 teruggebracht hebben. Daarom onderzoeken we – zoals aangegeven in het hoofdstuk Financiën – aanvullende mogelijkheden om onze structurele uitgaven te verlagen of inkomsten te vergroten.

FIGUUR 2: EFFECT VAN MAATREGELEN

BIJLAGE 2:

TOELICHTING BESCHIKBARE VRIJE BEGROTINGSRUIMTE

In deze tabel is de vrije begrotingsruimte (VBR) en de resterende ruimte in de investeringsagenda (IA) voor de bestuursperiode 2020 – 2023 in beeld gebracht. Ook is indicatief inzichtelijk gemaakt wat de jaarlijkse structurele vrije begrotingsruimte is vanaf 2024. Deze bedragen zijn als uitgangspunt genomen voor de reservering van de vrije begrotingsruimte in dit akkoord.

(Bedragen x €1 miljoen)	2020	2021	2022	2023	2020/ 2023	2024
VBR bij aanvang begroting 2020					200,0	CA. 44,0
Indexatie opcenten 2020	6,4	6,4	6,4	6,4		6,4
Besluitvorming na begroting 2020	-6,2	-0,5	0,3	0,5	-5,9	-
Besluitvorming over BA-middelen					-11,2	
VBR na besluitvorming					208,5	CA. 50,4
Actualisering ramingen:						
- Accres Provinciefonds	—	6,1	6,3	5,9	18,3	35,6
- Opcenten MRB	—	2,6	2,7	2,8	8,1	3,1
- Indexatie lasten	—	0,1	0,3	0,3	0,7	-38,4
VBR na actualisatie					235,6	CA. 50,7
- Indexatie opcenten 1,5%	—	1,2	5,0	8,8	15,0	12,6
Beschikbare VBR					250,6	CA. 63,3
Ruimte IA bij begroting 2020					41,0	
Besluitvorming over IA-middelen					-8,0	
Beschikbare ruimte in IA					33,0	

TOELICHTING TABEL:

- De vrije begrotingsruimte bij aanvang van de begroting 2020 bedroeg € 200 miljoen. Hierin is vervolgens de besluitvorming verwerkt die na de begroting heeft plaatsgevonden. Ook is rekening gehouden met het besluit tot verhoging van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting met 2,5% in 2020.
- Na verwerking van de besluitvorming komt de vrije begrotingsruimte voor deze bestuursperiode uit op €208,5 miljoen en de jaarlijkse structurele vrije begrotingsruimte op ca. €50 miljoen per jaar. Er moet wel rekening mee gehouden worden dat de financiële consequenties van voorstellen die nu ter besluitvorming bij PS liggen hier nog niet in verwerkt zijn. Dat zijn de volgende voorstellen:
  - Datavisie (onderdeel van organisatie): €9,5 miljoen
  - Bestuursopdracht 'Veilig en Weerbaar Brabant': €15 miljoen
  - Bestuursopdracht 'Terugdringen woningtekort en leegstand & participeren in Transformaties': €16 miljoen
- Vervolgens zijn de ramingen voor het accres Provinciefonds op basis van de laatste Rijkscirculaire, voor de opcenten MRB op basis van de meest recente ontwikkeling van het wagenpark en de raming van de indexatielasten geactualiseerd voor de jaren 2021 – 2023 en doorgetrokken naar het nieuwe jaar in de meerjarenbegroting 2024.
- Ten slotte zijn de effecten van indexatie (1,5%) van de opcenten MRB vanaf 2021 verwerkt. Hiervoor is het tarief 2019 als uitgangspunt genomen (en niet het met 2,5% verhoogde tarief 2020).

Dit resulteert in een nu beschikbare vrije begrotingsruimte van ca. €250 miljoen voor deze bestuursperiode en een structurele vrije begrotingsruimte van ca. €63 miljoen per jaar vanaf 2024. In de Investeringsagenda is na verwerking van besluitvorming nog €33 miljoen beschikbaar.

COLOFON

Fotoverantwoording:

Wim Hollemans

Pagina: cover, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 20, 21, 23, 27, 28, 30, 34, 35, 39, 42, 52, 60, 61

Merlin Daleman

Pagina: 22

Erik van der Burgt

Pagina: cover, 33, 36

Melchert Meijer zu Schlochtern

Pagina: 4, 16

Marc Bolsius

Pagina: 7, 26, 47

Provincie Noord-Brabant

Pagina: 9, 29, 46

Ossip van Duivenbode

Pagina: 45

Peter van Trijen

Pagina: 37

